SOLIDARITA

www.socsol.cz
cena 40 Kč solidární cena 60 Kč
25/131

25 LET OD PROTESTŮ ZA JINOU GLOBALIZACI

4
MARTIN ŠAFFEK:
PROTESTY PROTI MMF A SB POHLEDEM PAMĚTNÍKA

12
MARTIN CHURAŇ
FRANCIE - PLÍŽIVÁ NORMALIZACE KRAJNÍ PRAVICE

22
NOVÉ ANTIFAŠISTICKÉ HNUTÍ V NĚMECKU

8
PAVEL ŠNAJDR:
PROČ SE BOUŘIT PROTI GLOBALIZACI?

18
MARKÉTA JUŘICOVÁ:
ČESKÝ KAPITALISTA, DOBRÝ KAPITALISTA?

24
PATRIK VÁGNER,
HELENA VÁGNEROVÁ:
GARY SNYDER

SOCSOL.CZ
SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA

SOLIDARITA
WWW.SOCSOL.CZ

„Soustavně číst – a tedy nejlépe i předplácet – časopis Solidarita má hned tři podstatné významy. Předně jde o normální okysličení mozku jiným pohledem na stejný svět, jenž takřka ve všech ostatních zdrojích zůstává zcela zabalen do totality cíleně selektovaných – většinou bezvýznamných – faktů a jednostranných výkladů. Solidarita do ničeho takového neupadá, naopak, je jedním z mála kroků vpřed mezi Skyllou manipulátorů shora a Charybdou neuspořádaných tlachů v digitálním vesmíru. Za druhé, se Solidaritou vstupujeme do světa určité levicové tradice, kterou kdysi charakterizovalo heslo „Ani Washington, ani Moskva, ale mezinárodní socialismus“, tedy tradice, které jde o „socialismus zdola“, o skutečnou demokracii. A konečně: četba a předplatné Solidarity je solidaritou s ní, s jejím přetrváním na „trhu“ tištěného slova. Solidaritou s těmi, kteří usilují o reálnou a přijatelnou změnu poměrů. A ovšem solidaritou jako takovou, solidaritou vůbec, tím, co dnes společnost nejvíc potřebuje.“
Martin Hekrdla, novinář

Milé čtenářky, milí čtenáři,

toto číslo Solidarity vychází čtvrt století od setkání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v Praze, proti kterému v době vrcholícího alterglobalizačního hnutí protestovali lidé z celého světa. K výročí této historické události otiskujeme v čísle aktivistické ohlédnutí Martina Šaffka. K tématu si ještě můžete přečíst zamyšlení o problému globalizace z pera Pavla Šnajdra. Martin Churaň ve svém článku analyzuje situaci ve Francii, kde velké obavy vzbuzuje nárůst krajní pravice. Tím se zabývá i text Markéty Juřicové, který se soustředí na aspekt propagace nacionalismu. A konečně o vzestupu krajní pravice se dozvíme i z rozhovoru s Christine Buchholz, který se zaobírá situací v Německu. Poslední text v čísle připomíná nastávající narozeniny fenomenálního umělce Garyho Snydera.

Podnětné čtení přeje redakce Solidarity.

25 LET OD S26

PROTESTY PROTI MMF A SB POHLEDEM PAMĚTNÍKA

MARTIN ŠAFFEK

Letos uběhne čtvrt století od největšího mezinárodního protestu, zvaného S26 (podle anglické zkratky S26, což znamená September 26 – dle hlavního dne akcí 26. září), který se kdy v našich zemích konal. Cílem bylo zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, jež v roce 2000 v Praze zasedalo. Do hlavního města republiky se v době vrcholícího takzvaně alterglobalizačního hnutí sjeli demonstranti z celého světa. Hlavní protesty organizovala Iniciativa proti ekonomické globalizaci (INPEG). Aktivisté Socialistické Solidarity byli tenkrát u toho.

Nejprve ale napíšu, proč se protestovalo. Již v devadesátých letech se i v našich končinách začalo mluvit o globalizaci. Týkalo se to především vztahu nadnárodních koncernů a chudých zemí globálního Jihu, hodně se hovořilo o tématu dluhu. Problém zároveň souvisel s velkými nadnárodními institucemi jako Světová obchodní organizace (WTO), Mezinárodní měnový fond a Světová banka. V zahraničí vznikly organizace jako Reclaim the Streets a People´s Global Action, které začaly organizovat Global Street Party, akce mladých lidí okupujících ulice a tančících na nich ve světových metropolích v rytmu techna a elektronické hudby – party se pořádaly i v Praze. V roce 1999 pak nastal zlomový bod – v severoamerickém Seattlu protestovaly proti zasedání Světové obchodní organizace tisíce lidí v ulicích. Demonstrace se staly slavné především pro svou šíři – příznačné bylo propojení ekologů (Turtles) a odborářů (Teamsters). Tyto protesty symbolizují vznik světového alterglobalizačního hnutí. V roce 2000 pak vychází kniha Bez loga od Naomi Kleinové, kterou lze považovat za jakýsi manifest alterglobalizačního hnutí (publikace vychází v roce 2005 také v češtině).

Z velké šíře literatury k alterglobalizačnímu hnutí (Hardt a Negri, Vandana Shiva nebo Boris Kagarlickij, který seděl za své názory v osmdesátých letech v kriminále a dnes sedí znovu) vybírám z důvodu omezené délky tohoto textu právě ji. Kniha se v první části zabývá způsobem, jakým se velké firmy jako Nike, Shell nebo McDonald´s prezentují: „Historici a teoretici reklamního designu Ellen Luptonová aj. Abbott Miller uvádějí, že tehdejší loga byla vymýšlena, aby vyvolávala dojem familiárnosti a sousedské spřízněnosti, čímž měla ztlumit dopad dosud nové a nezvyklé anonymity baleného zboží.“[1] Zbožní vztahy nahrazují vztahy mezilidské a zasahují do tak specifické oblasti, jakou je umění: „Výrobci sice vždycky spustí halasný povyk, jestliže jsou podle svého názoru řazeni na nesprávnou stranu hranice mezi kulturou a komercí, ale ve skutečnosti jim jde o to, aby si právě ta jejich značka vysloužila právo být uznávána nikoli jako pouhé umění reklamy, ale jako umění skutečné – bez přívlastků.“[2] Za blyštivým pozlátkem korporátní prezentace se však skrývá hrozivá realita robotáren ve třetím světě, kterou se Kleinová zabývá ve druhé části knihy.

PSANCI TÉTO ZEMĚ

Tak se dozvídáme o zaměstnancích exportních zpracovatelských zón, kde

1 Kleinová, Naomi – Bez loga, Argo/Dokořán, Praha, 2005
2 Tamtéž, s. 42

je pravidlem velice dlouhá pracovní doba – na Srí Lance čtrnáct hodin, v Indonésii dvanáct, na jihu Číny šestnáct; plní se objednávky firem sídlících ve Spojených státech, Velké Británii, Japonsku, Německu nebo Kanadě. Investoři jsou lákáni do zón daňovými prázdninami, místním zaměstnancům je pak placeno méně než reálné životní náklady. Ozbrojené složky vlád jsou ochotny potlačit případné dělnické nepokoje; Kleinová dává příklad jedné zpracovatelské zóny, kde visí obrovská tabule s nápisem jasně červenými písmeny: „neposlouchejte agitátory a rebelanty". V zónách platí nepsané pravidlo – žádné odbory, žádné stávky. Podniky jsou vybudovány tak, aby bylo možno je s maximální flexibilitou přesouvat do zemí poskytujících daňové úlevy a investiční pobídky. Kleinová píše o případu, kdy výrobce oděvů Phillips zavřel jedinou továrnu s fungujícími odbory v celé Guatemale a propustil přitom pět set zaměstnanců. Stejně tak píše Kleinová o podpoře autoritativních režimů ze strany korporací, například popravy Saro-Wiwy s osmi dalšími aktivisty na rozkaz militantního režimu, který bohatl z peněz od Shellu.[3] Jakou politiku prováděly v souvislosti s korporátní globalizací a chudobou ve třetím světě nadnárodní instituce jako WTO, MMF a SB? V knize bývalého šéfa výzkumného oddělení Světové banky Paula Colliera „Miliarda nejchudších", která vyšla v češtině v roce 2009, se dozvíme mnoho zajímavého. Třeba že v zemích spodní miliardy je průměrná očekávaná délka života padesát let[4] nebo že většina kapitálových toků neplyne do zemí s nedostatkem kapitálu a spodní miliardu spíše obcházejí.[5] Neoliberální ideologie, kterou nadnárodní instituce ztělesňují, je v prezentaci skrytá, jen občas prosvitne na povrch, jako ve větách o potřebě „bolestivých změn" („Dnes již víme, co obecně zapříčiňuje růst produktivity ve výrobě: je to konkurence. Firmy konkurenci nenávidí, protože je nutí k bolestivým změnám, ale bolestivé změny jsou tím, co vyvolává růst produktivity."[6]) Nejhroznější informace, týkající se chudoby v současném světě, v knize nenajdeme a musíme se obrátit k jiným zdrojům. Tak Thomas Pogge píše v knize World poverty a human rights, že každý rok zemře předčasně na příčiny spojené s chudobou neuvěřitelných 18 miliónů lidí.[7] Takové informace jsme ovšem na prvních stránkách novin v roce 2000 nenašli a nenajdeme je ani dnes. Vyvolat diskusi o těchto šokujících záležitostech bylo jedním z cílů protestů v roce 2000. Mainstreamová média však informace podobné těm výše ignorovala. Místo toho se měsíce před očekávanými protesty soustředila výhradně na problém násilí ze strany demonstrantů. Kontrasummit, připravovaný alterglobalizátory, kde se měli sjet intelektuálové a aktivisté sociálních hnutí z celého světa, jako by neexistoval. To byl jedním z důvodů, proč bylo třeba na sebe upozornit i v ulicích.

PROTESTY

INPEG, hlavní protestní platforma, vznikl přibližně v zimě 1999. Bylo to nejširší hnutí, které jsem dosud zažil. Začal jako záležitost čistě česká – jeho součástí byli především anarchisté z tehdejší Československé anarchistické federace (dnešní Anarchistická federace) a Organizace revolučních anarchistů - Solidarita (dnešní levě komunistická Kolektivně proti kapitálu), ekologové z organizací Země především (EF!), Nezávislého sociálně ekologického hnutí (NESEHNUTÍ) a Socialistické Solidarity (stránka INPEGU je stále funkční, můžete ji shlédnout na adrese inpeg.ecn.cz). Již počátkem roku 2000 začali přijíždět zahraniční aktivisté, kteří se zapojovali do příprav – doteď s láskou vzpomínám na veselé anarchistky Kim a Jane. Vzniklo několik

3 Tamtéž, s. 335
4 Collier, Paul, Miliarda nejchudších, Vyšehrad, Praha 2009, s. 24

5 Tamtéž, s. 106
6 Tamtéž, S. 183
7 Pogge, Thomas, World Poverty and human rights, Polity, Cambridge, 2008, s. 2

pracovních skupin, například skupina pro přípravu výše zmíněného kontrasummitu nebo skupina pouliční, kde se plánovaly demonstrace. Já jsem byl součástí pouliční skupiny. Rozhodovalo se konsensem na stále větších plenárních schůzích, jak postupně přibývali zahraniční aktivisté. Jejich postupný příjezd však také znamenal problém, že se neustále otevíraly již vyřešené záležitosti. Co se týče samotných protestů na S26, postupně vykrystalizovaly dva přístupy – protesty tvořené takzvanými afinitními skupinami, tento přístup prosazovali především anarchisté, nebo jednotný pochod, který prosazovala SocSol a její zahraniční partneři, sdružení ve volné síti Mezinárodní socialisté. Nakonec jsme se shodli na kompromisu – demonstrace vyjde z Náměstí míru v Praze jako jednotný pochod, který se posléze rozdělí na tři proudy, žlutý, modrý a růžový. Vznikne tak blokáda Kongresového centra. Tento přístup byl úspěšný. Na demonstraci se sešlo kolem desetitisíce lidí z ČR i ze světa a bankéři odjeli o den dříve.

ZÁVĚR

Tolikrát v sociálních hnutích v Česku kritizovanou (například v článku Ondřeje Slačálka Smějí bohové spolupracovat s lidmi?, otištěného v anarchistickém časopise Existence)[8] změnu místa pochodu z růžového na žlutý ze strany Mezinárodních socialistů považuji osobně za nešťastnou, protože porušovala demokracii v hnutí. Mnohem větší narušení demokracie a následnou újmu hnutí však podle mého názoru způsobilo násilí velké části anarchistů, sdružených v modrém pochodu, který šel ke Kongresovému centru přes Nusle, přičemž buržoazní média rozpoutala hysterii, která sociální hnutí v ČR zatlačila do defenzívy a na dlouho téměř ochromila. INPEG od počátku deklaroval nenásilnou povahu protestů. Aby bylo jasno, ve světle výše zmíněného strukturálního násilí systému nevylučuji revoluci, která se musí bránit, často i násilnými prostředky. Je zde však problém, který revoluční socialisté naší tradice nazývají substitucionismus, kdy malá izolovaná menšina maskovaných militantů („černý blok") jedná za zády mas, které jejich jednání nechápou (o rok později v Janově na protestech proti G-8 jsme šli ve statisícovém jednotném pochodu, ověnčeném lidmi, kteří nám mávali z chodníků a oken.

8 Existence 2/2015, strana 11-12

Pražské protesty procházely vylidněnými ulicemi, protože lidé pod vlivem mediální propagandy opustili Prahu ve strachu před „násilníky"). Teoretická kritika mnohých představitelů alterglobalizačního hnutí měla své limity, například zahleděnost do „nadnárodního" aspektu kapitalismu, z čehož mnohdy jakoby vyplývalo prosazování obrany suverenity, protekcionismu.

Kritika by však neměla převážit pozitivní hodnocení. Pražské protesty S26 se staly jedním ze symbolů alterglobalizačního hnutí, které zanechaly odkaz dalším generacím aktivistů – hnutí se postupně vyvíjelo například směrem k sociálním fórům. Na přípravu protestů v rámci INPEGu a samotného S26 můžeme navazovat především co se týče kreativity a schopnosti se sjednotit navzdory různým partikulárním přístupům – v duchu v alterglobalizačním hnutí tak oblíbeného přístupu vytváření zapatistického hnutí jednoho „ne" a mnoha „ano".[9]

9 Jak zmiňuje Kleinová, viz Bez loga, s. 464

STOP
ANT / ITT
STOP
MMF / Sb
NOT FOR
SALE
UNITY
strength
V JEDNOT
JE SILA
alist Worker
MF/WB-STOP M
LS-KILL CAPITA
na

PROČ SE BOUŘIT PROTI GLOBALIZACI?

PAVEL ŠNAJDR

Seattle 1999, Praha 2000, Janov 2001. Přelom devadesátých a nultých let se nesl ve znamení vlny antiglobalizačních protestů po celém světě. U široké české veřejnosti zůstaly vesměs nepochopeny a jejich mediální obraz byl redukován na pouhý odpor proti nadnárodním řetězcům typu McDonald's, problém globalizace je však podstatně hlubší. Kasínový kapitalismus finanční oligarchie přinesl namísto jednotného světa naopak ještě větší prohlubování rozdílů mezi globálním severem a jihem v duchu pokračujícího neokolonialismu, globalizace přinesla pouze nový rozměr vykořisťování či masové manipulace formou konzumní kultury. Cesta z této reálně zažívané dystopie nevede konzervativním návratem k nacionalismu či tradicím, ale pouze skrz mezinárodní solidaritu.

Pod pojmem globalizace se většinou myslí proces rostoucího ekonomického, politického a kulturního propojení světa. V různé míře probíhala globalizace po celé lidské dějiny spolu s dálkovým obchodem a střetáváním kultur, v současném smyslu o ní však můžeme hovořit až od 19. století, kdy průmyslová revoluce a rozvoj moderních technologií přinesl novou rychlost dálkové dopravy a komunikace. Po 2. světové válce nabyla globalizace podobu ekonomické a politické hegemonie USA (prostřednictvím organizací jako Mezinárodní měnový fond, Světová banka či Světová obchodní organizace) i kulturní amerikanizace v podobě nástupu masové konzumní kultury. Do širokého povědomí se však ono slovo dostalo až s globalizačním boomem po roce 1989, kdy pád blokového uspořádání světa znamenal odstranění posledních překážek.

Začátek 90. let se nesl v značně optimistickém duchu. V roce 1989 nazývaném též jako „rok zázraků" se naráz zhroutily všechny režimy východního bloku. Vlna demokratizace během pár let smetla i pravicové diktatury v Latinské Americe a východní Asii (Filipíny, Jižní Korea, Taiwan), v Jihoafrické republice skončil zrůdný režim apartheidu. Skončila studená válka a bipolární rozdělení světa, souběžně s tím byl dosažen mír u mnoha letitých válečných konfliktů a u dalších byla zahájena nadějeplná jednání. Panovala naivní představa, že s koncem krvavého 20. století jsme se ocitli na faktickém konci lidských dějin. Dle známé knihy Reaganova poradce Francise Fukuyamy Konec dějin a poslední člověk skončí postupným nastolením liberální demokracie, tržní ekonomiky a západního stylu života veškeré konflikty i sociokulturní vývoj lidstva. Ztotožnění svobody a demokracie s konzumní společností a kapitalismem, který v praxi zdánlivě zvítězil nad „zločinným" komunismem i všemi nereálnými třetími cestami, se stalo zakladatelským mýtem nového světového uspořádání. V tomto duchu byla zpočátku i globalizace vnímána jako veskrze pozitivní trend.

PAX AMERICANA A LEŽ O GLOBALIZACI

Představitelé USA snili o globalizovaném světě po celé 20. století. Prezident Woodrow Wilson za první a F. D. Roosevelt za druhé světové války představili podobné koncepce volající po jednotném světě založeném na mírové spolupráci a volném mezinárodním obchodu, za fasádou liberálního řádu se však vždy skrývala faktická hegemonie USA coby světové hospodářské velmoci a „arzenálu demokracie". Tyto vize v obou případech zhatily evropské imperialistické mocnosti (po první světové válce tradiční velmoci Francie a Velká Británie, po druhé světové válce stalinistický SSSR) trvající na přesně vymezených sférách vlivu, a teprve se ztrátou jejich velmocenského postavení se mohly naplno uplatnit americké vize o novém světovém řádu. Po roce 1989 se USA staly nezpochybnitelnou světovou velmocí číslo jedna a zdánlivě zavládl pax americana.

Je pravdou, že volný obchod a ekonomická integrace přinesly západní Evropě po roce 1945 historicky výjimečné období míru a stability. Expanze kapitálu zde již nemusí být prosazována vojenskou silou, nadnárodní kapitál dobyl Evropu bez boje. V tom měl konec konců pravdu Karl Kautsky, když psal o ultra-imperialismu, ve kterém se již nebude válčit. Ostatním světovým regionům však nový liberální řád mír a stabilitu nepřinesl. Ve třetím světě se za posledních 35 let situace příliš nezlepšila, mnohde je naopak o poznání horší – jde stále o ty stejné oblasti „znečiš-

těné“ zkorumpovanými diktátory, vojenskými převraty a lokálními konflikty, hospodářská a sociální situace je zde stále katastrofální. Globalizace sem namísto společenského pokroku přinesla pouze westernizaci (či amerikanizaci), kterou smutně symbolizují obrázky bosých dětských vojáků v tričku s coca-colou a se samopalem v ruce.

Lživý je již samotný pojem globalizace – ten evokuje představu globálního systému s rovnoměrným rozmístěním výroby a pracovních příležitostí (mezinárodní dělba práce), rovnoměrnou distribucí zboží a volnou ekonomickou migrací. Tento obrázek však ve skutečnosti platí jen pro privilegované obyvatele v jádrových oblastech západního světa, zatímco propast mezi nimi a ostatními světovými regiony se neustále prohlubuje. Z deindustrializovaných regionů globálního severu se stalo administrativní centrum, ze kterého se řídí výroba ve zbylých částech světa s levnou pracovní silou a zásobou přírodních zdrojů. Z těchto periferií kapitál plynule odtéká a akumuluje se v jádrových oblastech; obyvatelé periferií výměnou za to do-

stávají (díky ovládnutí jejich trhů nadnárodními korporacemi) tak akorát předražené spotřební zboží, které pro ně při nižších mzdách představuje mnohem vyšší vydání než pro obyvatele jádrových oblastí, takže si jej mnozí z nich nemohou dovolit. Tento neokolonialismus se od toho klasického liší pouze tím, že neexistuje exkluzivita jedné domovské koloniální mocnosti, ale o daná území svádí boj různé nadnárodní korporace. Nejedná se ve skutečnosti o nic nového – kořeny světového systému s jádrovými a periferními oblastmi sahají do 16. století, globalizace přinesla pouze nové možnosti a nový rozměr vykořisťování; namísto homogenizace je tu pouze další polarizace světa.

VÝCHODNÍ EVROPA JAKO PERIFERIE

Z hlediska rozdělení na jádro a periferii je zajímavé postavení východní Evropy. Jakkoli jako její obyvatelé žijeme v té šťastnější části světa, při srovnání HDP na obyvatele či životní úrovně jednotlivých regionů mapa Evropy i po 35 letech stále kopíruje železnou oponu. Přechod na tržní ekonomiku podle tzv. Washingtonského konsenzu (soubor neoliberálních zásad a doporučení uznávaný Mezinárodním měnovým fondem a Světovou bankou, připravený již v roce 1989 jako jakýsi manuál ekonomické transformace) zde ve skutečnosti k žádnému ekonomickému oživení nevedl. Šoková terapie pod dohledem amerických poradců (jako byl např. v Polsku a Rusku Jeffrey Sachs) spočívala ve zločinné privatizaci, kdy byl obrovský státní majetek rozprodán hluboko pod cenou a ocitl se v rukou nově vzniklé oligarchie. Přislíbené západní investice byly ve skutečnosti v mnoha případech motivovány pouze vyřazením potenciální konkurence a spousta podniků byla zahraničních investorem následně kapitálově vycucnuta a přivedena ke krachu, celá průmyslová odvětví byla takto zlikvidována. Největší úspěšnou americkou investicí ve střední Evropě je továrna na cigarety společnosti Philip Morris v Kutné Hoře, což už od pohledu žádné velké terno není.

Za na první pohled diletantskou a nepromyšlenou ekonomickou transformací tak byla ve skutečnosti spíše snaha zablokovat ekonomický potenciál východoevropských zemí. Jakkoli byla například československá ekonomika před rokem 1989 kvůli špatnému řízení hluboce neefektivní, její potenciál byl obrovský – i přes primární orientaci na těžký průmysl (diktovanou imperialismem SSSR) byla překvapivě diverzifikovaná a v různé míře se u nás vyrábělo prakticky všechno. Po zániku mnoha průmyslových odvětví je dnes česká ekonomika jako „montovna Evropy“ prakticky závislá na vývozu strojírenských výrobků a dovozu běžného spotřebního zboží, tudíž velmi zranitelná výkyvy na trzích. Rusko bylo ekonomickou transformací v 90. letech natolik zbídačeno, že se pokles životní úrovně dramaticky promítl do poklesu průměrné délky života a nárůstu úmrtnosti (nejvyššího jakou kdy nějaká průmyslová země zažila mimo válku). Důvod, proč se Rusko nikdy nepodařilo integrovat do Evropy, je třeba hledat právě tam; liberální idea, že je s cizími zeměmi lepší obchodovat než válčit, ztroskotala na imperialistické neochotě se dělit o trhy. Země střední Evropy sice dopadly lépe než Rusko, přesto zůstávají oproti západní Evropě periferií s horšími ekonomickými ukazateli i nižší životní úrovní (do které se promítají podstatně vyšší životní náklady při nízkých mzdách a vysokých cenách méně kvalitního zboží). Na postupné rozšiřování EU o tyto země tak lze pohlížet i jako na neokolonialismus, jehož cílem je rozšiřování trhů a zisk levné pracovní síly, nejde tedy o skutečnou integraci. Již od 90. let slýcháme od politiků, že do pár let ekonomicky doženeme země západní Evropy, to se však nikdy nestane kvůli odlišným pozicím ve výrobních a tržních vztazích.

MARGINÁLNÍ OBLASTI, MARGINÁLNÍ LIDÉ

V rámci periferie se někdy odlišují ještě marginální regiony, které stojí stranou veškerého zájmu. Naivní liberální představa, že západní investice a rozšiřování výroby přinesou rozvojovým oblastem postupný růst životní úrovně, se ukázala jako lichá. Jedním z prvních autorů, který se u nás zabýval tématem globalizace, byl na přelomu devadesátých a nultých let Egon Bondy. Ten si všiml, že současný globalizovaný kapitalismus se v mnohém liší od zažitých představ o kapitalismu. Namísto klasické kapitalistické třídy tvořené podnikavou buržoazií dnes svět ovládá úzká skupina finanční oligarchie, která generuje zisk nikoliv klasickým podnikáním, ale burzovními spekulacemi a jinými finančními operacemi. V tomto kasínovém kapitalismu (jak jej nazvala britská politická ekonomka Susan Strange) se každou sekundou přelévají internetovými transakcemi miliony dolarů ve virtuálních penězích. Typickými příklady kapitalistů tohoto nového typu jsou Warren Buffet či George Soros, jejichž bohatství neplyne z toho, že by kdy vybudovali nějaký podnik, ale čistě ze spekulací. Stejně tak u nás Andrej Babiš rozhodně není žádným baťovským podnikatelem, ale šíbrem vydělávajícím na nepřátelských převzetích podniků a čerpání dotací. Způsoby, jakými tito lidé provádí své machinace a ovládají světovou politiku má blízko k mafiánským metodám.

Tuto finanční oligarchii na rozdíl od klasické podnikavé buržoazie nezajímají dlouhodobé investice, nemají potřebu rozšiřovat výrobu. To ostatně dosvědčuje fakt, že největší část investic se děje pouze mezi vyspělými západními zeměmi. V „rozvojových“ oblastech ve skutečnosti nikdo žádné továrny většinou nestaví, protože jde o velmi nejistou investici. Miliardy lidí v marginálních regionech Afriky, Asie či Latinské Ameriky, které by jinak představovaly levnou pracovní sílu, jsou pro ně ve skutečnosti zbytečné. Z 3,5 miliard lidí žijících z pohledu západních standardů pod hranicí chudoby (údaj Světové banky z roku 2024) jich více než 1 miliarda spadá do kategorie multidimenzionální chudoby, která spočívá v neschopnosti uspokojit více potřeb zároveň (ať už jde o potravu, bydlení, energie, zdravotní péči či vzdělání). Drtivá většina z nich připadá na země subsaharské Afriky. Bondy ve svých apokalyptických vizích dokonce hovořil o faktické promyšlené genocidě obyvatel tohoto regionu. Její rysy skutečně nese nedávné zastavení humanitárních dodávek léků Trumpovou administrativou (včetně antivirotik k léčbě HIV/AIDS, bez kterých hrozí až 20 milionům nakažených lidí smrt) doslova odůvodněné „ekonomickou neefektivitou“.

Marginalizace regionů a v nich žijících lidí je hlavní příčinou současné uprchlické krize ze zemí Středního východu a Afriky i nárůstu etnického a sociálního napětí v oblastech. Lidé, kteří nemají v místě svého bydliště žádnou životní perspektivu, volí raději krajně nebezpečnou cestu v malých přeplněných lodích přes moře do Evropy, vždyť západní kultura je jim ostatně procesem globalizace dávána za vzor a ideál života. Odpůrci imigrace někdy pohrdlivě odlišují kategorii ekonomic-

kých migrantů (jako by jejich postoj k uprchlíkům z válkami zničených blízkovýchodních zemí byl snad vstřícnější), při tom i oni jsou těmi stejnými ekonomickými procesy často nuceni opouštět sociálně vyloučené lokality a stěhovat se za prací.

KULTURA IDIOTŮ

Důvod, proč se většinoví obyvatelé rozvinutého světa proti tomuto světovému uspořádání nebouří je dán tím, že jsou udržováni v nevědomosti propracovaným systémem manipulace. K té patří i bezduchá konzumní kultura, která je ostatně jedním z nejviditelnějších projevů globalizace. Již několikrát jsem zde psal, jak sofistikovaná reklamní masáž pomocí podprahových sdělení manipuluje naším podvědomím a zakotvila ve většině z nás představu, že konzum je projevem individuální svobody. Lidská svoboda byla redukována na svobodu konzumu. Vedle uspokojení našich potřeb i uměle vyvolávaných tužeb se konzumní kultura stará i o náš volný čas a útočí na naše smysly ohlušující smrští laciné zábavy valící se na nás z obrazovek televize, osobních počítačů, tabletů, smartphonů i všudypřítomných reproduktorů hrajících pohodovou hudbu (v amerických kasinech nechybí ani čichový vjem v podobě rozprašované příjemné vůně). To je krásně ztvárněno například v roadinném animovaném filmu WALL-E, ve kterém se lidstvo po zničení planety Země ekologickou katastrofou plaví nazdařbůh vesmírem na palubě obří kosmické lodi – tu řídí superpočítač, který se obézním pasažérům přes zábavní systém stará o nekončící proud zábavy, takže se ani nestarají, kam je veze. Žádnému totalitnímu režimu v historii se nepodařilo dosáhnout tak důkladného vymytí mozků, jako se podařilo konzumní kultuře. Konzum ovládl v určité míře mysl i duši každého z nás. Představitel českého undergroundu Ivan Martin Jirous to smutně vyjádřil těmito trefnými slovy: „Pokud jde o minulý režim, tak s tím bych řekl, že jsem vyhrál. Pokud jde o ten současný režim, tak na rozdíl od toho minulého nemám nejmenší tušení, jak by se proti tomu dalo bojovat. Myslím, že ten pseudokapitalismus, ta globální nadvláda peněz a blbosti, ta pseudokultura těch takzvaných celebrit a té obecné zhovadilosti útočí na všechny smysly kohokoliv. Nemůžu říct, že bych s tímhle režimem prohrál, protože já s ním nebojuji. Ale myslím, že on vyhrál nad námi nade všemi.“ Každá revolta je na první pohled zbytečná. Alternativní kultura v podstatě neexistuje – Mark Fisher psal o tom, jak má moderní kapitalismus podobu všepožírajícího blobu, který dokáže každou alternativu do sebe absorbovat, udělat z ní obchodní artikl. Například hudební skupina Nirvana, která byla ztělesněním frustrace mladých lidí 90. let, je dnes jednou z nejhodnotnějších obchodních značek (v podobě triček a dalších předmětů s jejím logem) – alternativní devadesátky byly ve skutečnosti vítězstvím komerce, alternativa se stala mainstreamem. Když si na protest koupíte rudé tričko s Che Guevarou, patrně z cedulky zjistíte, že bylo vyrobeno vykořisťovanými dělníky v textilní továrně někde na Haiti.

PÁD DO IRACIONALISMU

Bezduchost kultury, odcizení a pocit vykořenění vede bohužel některé lidi k tomu, aby hledali pevné kořeny v podobě návratu k tradicím. Hledání identity v příslušnosti k národu či víře je hlavním zdrojem nacionalismu či náboženského fundamentalismu. V zemích třetího světa, které po staletí trpí kolonialismem, neokolonialismem i imperialistickými vojenskými intervencemi, jde takový odpor ke globalizaci navíc ruku v ruce se „vzpourou proti západu“. Fukuyamův názorový oponent Samuel P. Huntington přišel v roce 1996 s konceptem střetu civilizací, která představuje podstatně chmurnější alternativu k fukuyamovskému konci dějin. Namísto jednotného světa popisuje naopak jeho rozpad na multipolární systém vymezený přibližně 9 kulturními celky, jako je například západní civilizace či islámská civilizace. Již na přelomu 70. a 80. let se světem prohnala první konzervativní vlna, která přinesla zvolení Thatcherové a Reagana i zastavení procesu modernizace katolické církve ultrakonzervativním papežem Janem Pavlem II., stejně jako nástup islamismu v muslimském světě (jehož prvním vystoupením bylo uchvácení revoluce v Íránu na přelomu let 1978/1979) či první volební vítězství neo-sionistické strany Likud v Izraeli. Dnes zažíváme již několikátou podobnou konzervativní vlnu. Oproti 90. létům je proces globalizace vnímán většinou společnosti negativně, odpor je však populisty a různými národními konzervativci cílen proti společenskému pokroku. Vedou se kulturní války proti progresivismu, inkluzivitě a woke kultuře coby údajně nebezpečným tendencím šířícím se k nám z „prohnilého“ západu. Rasismus se vrátil v nové podobě, kdy je namísto rasové teorie vystavěn na kulturních rozdílech jako je tomu například u islamofobie. Jsou zpochybňovány z osvícenství vzešlé hodnoty, na kterých stojí západní civilizace – zejména rozumem poznatelná univerzální lidská práva (na druhou stranu je však těžké jim věřit, když bylo v jejich jménu imperialisty napácháno tolik zla).

JEDEN SVĚT

Řešením však není propadání iracionalismu. Namísto konformního přijetí konzumního stylu života či uzavření se do vymyšleného světa údajných tradic musíme vnímat kolektivní realitu ve které společně žijeme, protože jedině pak ji můžeme začít měnit k lepšímu. Má-li „prohnilý“ západ světu ještě co nabídnout, pak je to především kulturní dědictví v podobě idejí socialismu a internacionalismu pramenících z přirozené solidarity mezi obyčejnými lidmi, jaká je ostatně vlastní všem světovým kulturám. Tak, jako je naším společným nepřítelem nadnárodní kapitál, tak i cesta k osvobození vede pouze skrz spojení pracujících bez ohledu na hranice, jakkoli jsou různé formy i stupně jejich útlaku. Vlny odporu se zvedají i mezi zdánlivě privilegovanými skupinami, jaké představují vysokoškolští studenti a obyvatelé metropolí, kteří se zkrátka nespokojili s přizváním k radostnému konzumu. Ať už jde o kontrakulturu 60. a 70. let, antiglobalizační protesty v 90. a nultých letech, či třeba o hnutí solidarity s Palestinou, jejich vzkaz je vždy stejný – Nikdo není svobodný, dokud nebudou svobodní všichni lidé. Ať žije mezinárodní solidarita!

FRANCIE: PLÍŽIVÁ NORMALIZACE KRAJNÍ PRAVICE

MARTIN CHURAŇ

Francie zažila loni dvojí volby, evropské a parlamentní. V obojích vládní garnitura prohrála, a bez ohledu na výsledek vládne dál. Udržuje se mimo jiné díky stále větším ústupkům krajní pravici, jejíž dohledný nástup k moci už nejde vyloučit.

Francii vládne od roku 2017 prezident Emmanuel Macron, bývalý člen Socialistické strany, hlavně ale bývalý bankéř, který uspěl díky vyluxování voličů jak pravice, tak levice: obě kdysi velké strany (Socialistická strana a Republikáni), které se po desetiletí střídaly v čele vlády a v prezidentském úřadě, spadly pod 10 % hlasů (první hned, druzí postupně během několika voleb), jejich místo zaujalo nově vzniklé Macronovo „hnutí", které během osmi let vystřídalo názvy „Pochodem vchod!" (*En marche!*), „Republika kupředu" (LREM), „Spolu" (*Ensemble*), „Obroda" (*Renaissance*), a možná to není změna poslední. Ačkoliv se výslovně odmítá hlásit jak k pravici, tak k levici, postupně tíhne stále víc doprava, jak se dá čekat od uskupení, které nejvíc podporují voliči starší sedmdesáti let (40 % z nich volí Macrona) a dobře zajištění obyvatelé měst. „Hnutí" nemá žádnou vnitřní demokracii: členem se zájemce stává vyplněním internetové přihlášky, jen málo přichází do styku s ostatními členy a má jen nepatrný vliv na rozhodování strany i na výběr kandidátů do voleb.

S každými novými volbami „*Renaissance*" (jak se momentálně jmenuje) slábne: v roce 2017 spolu se spřízněnými středopravými stranami obsadila (díky většinovému systému) ve sněmovně cca 370 křesel z 577, v roce 2022, po prezidentských volbách, které Macron znovu vyhrál, už jen asi 250 (přesnější čísla by byla vzhledem k některým formálně nezávislým, vládě více nebo méně blízkým poslancům a drobným uskupením ošidná). Bylo to poprvé od konce padesátých let, co nejsilnější straně nebo koalici chyběl k nadpoloviční většině významný počet poslanců. Přesto se macronovci udrželi, jednak díky tomu, že levice a krajní pravice kategoricky odmítaly spolupracovat spolu navzájem, jednak proto, že jazýčkem na váhách byli Republikáni (cca šedesát poslanců), kteří oficiálně Macrona nepodporovali, útočili na něj zprava, nikdy ho ale nenechali padnout, protože jeho liberální reformy jim vyhovovaly.

A reforem bylo hodně. Celé období Macronova vládnutí bylo dobou rozpočtových škrtů na úkor výdajů na zdravotnictví a v sociální oblasti, zatímco firmám se snižovaly daně. Jelikož zákoník práce již před Macronem zreformovali socialisté (sám se na tom ostatně jako ministr podílel), zaměřil se nyní na důchodový systém, mimo jiné na zvýšení věku odchodu do důchodu z 62 na 65 let. Jeho záměr vyvolal v zemi rozsáhlé stávkové hnutí, a jelikož se psal rok 2022 a volební kampaň se dostávala do plného proudu, oznámil Macron, že v případě znovuzvolení zvýšení důchodového věku na pětašedesát let zavádět nebude. Krátce po volbách přišel s novým návrhem připomínající chytrou horákyni: penzijní věk v něm byl stanovený na čtyřiašedesát. Přes nepopulárnost i pokračujícím stávkám a demonstracím byl návrh začátkem roku 2023 vládou schválen – skutečně vládou a nikoliv parlamentem, neboť francouzská ústava umožňuje vládě prosadit zákon i bez hlasování parlamentu, pokud se sněmovna do 48 hodin nesejde a nevysloví vládě nedůvěru. Macron tuto možnost hojně využíval, a tak byla nejvýznamnější opatření prosazována bez parlamentní diskuse.

Čtyřiašedesát let je průměrný věk, do kterého se lidé ve Francii podle statistik těší celkem dobrému zdraví. Změna tedy znamená nejen, že mnohem méně z nich si teď bude schopno důchod užít, ale také že zejména lidé v namáhavých manuálních profesích, u kterých se zdravotní problémy a nemoci z povolání typicky začínají projevovat mnohem dříve, nezvládnou pracovat tak dlouho a bude muset žít ze skromného předčasného důchodu.

HRÁZ PROTI EXTRÉMISMU? JAK PROTI KTERÉMU...

Za smysl své politiky označovali centristé kolem Macrona obranu demokracie proti extrémismu – pravicovému, ale se stále větším důrazem na údajný levicový, čímž měli na mysli hnutí Nepoddajná Francie (LFI) a jejího faktického (o tom níže) vůdce Jean–Luca Mélenchona. Neútočili přitom ani tak na její ekonomický program jako na to, co nazývali jejím „komunitarismem": v posledních několika letech se k Nepoddajné Francii přesunuli voliči přistěhovaleckého původu, nejčastěji z afrických, hlavně ale muslimských zemí, kteří žijí většinou v chudých předměstských čtvrtích, už sedmdesát let čelí ra-

sismu a diskriminacím, a v posledních letech i rostoucí islamofobii, a to nejenom zprava, ale nově i zleva.

Po svém příchodu k moci v roce 2012 totiž socialisté ve jménu obrany sekulárního státu navázali na politiku pravice (kterou do té chvíle kritizovali) a začali útočit na politický islám, což byl v jejich očích nejen jakýkoliv náboženský projev na veřejnosti, ale pomalu i cokoliv, co připomíná neevropský původ, například oděvní doplněk, který jinak nemá souvislost s náboženstvím, nebo plnovous u muže s arabskými rysy. Cokoliv, čím lidé pocházející z této světové oblasti vyčnívají, bylo (a stále je) vykládáno jako „separatismus", tedy odmítání začlenit se do společnosti a přijmout její „hodnoty". Není náhoda, že se socialisté na toto téma zaměřili zejména ve chvíli, kdy se vzmáhaly protesty proti jejich reformě zákoníku práce. Podobně i Emmanuel Macron začal klást důraz na téma migrace zejména od roku 2019, tedy po hnutí „Žlutých vest" proti jeho „ekologické" reformě zdanění energie a pohonných hmot. Síly sdružené v „Levé frontě" (FdG, předchůdkyně Nepoddajné Francie) se ze začátku nestavěly k otázce jednoznačně, mnoho jejích členů spojovalo tento přístup s bojem za odluku církve a státu na začátku dvacátého století. Postupně v ní ale převážil postoj, že přístup politické garnitury v této věci se blíží fanatismu. „Převážil postoj" možná není nejlepší výraz, vzhledem k tomu, že rozhodnutí v tomto hnutí často dělá velmi malá skupina lidí (k tomu se vrátíme), nicméně tento kurz odpovídal pocitům velké části levicového veřejného mínění.

Stoupenci Macrona, zbytky pravice, ale i část socialistů se toho ovšem rychle chytili, a od té doby v podstatě nepřetržitě útočí na Nepoddajnou Francii coby na ohrožení republiky. K jejich argumentům patřil mimo jiné poměrně smírný Mélenchonův postoj k Rusku před invazí na Ukrajinu, deklarovaná ochota jít do konfliktu s liberálním kurzem Evropské unie, a v neposlední řadě i obviňování z antisemitismu, které se dnes proti levici používá všude na světě. Netřeba říci, že po útoku Hamásu 7. října 2023 využili politici i novináři pokračující podporu Palestiny ze strany Nepoddajné Francie k nebývale hysterické kampani.

V té době už byla levicová koalice vytvořená v létě 2022 Nepoddajnou Francií, socialisty, zelenými a komunisty pro parlamentní volby dávno fakticky mrtvá. Vznikla hlavně pro potřeby parlamentních voleb v tom roce (vzhledem k většinovému volebnímu systému neměla bez spojení s ostatními žádná levicová strana šanci) a po volbách obtížně hledala společnou řeč. U socialistů i zelených se ozývaly hlasy volající po samostatném postupu, komunisté, kteří se posouvají stále víc napravo, se distancovali prakticky od začátku. S končícím rokem 2023 takzvaná „Nová lidová ekologická a sociální unie" (NUPES) po ukončení spolupráce ze strany socialistů zanikla.

EVROPSKÉ VOLBY: KRAJNÍ PRAVICE OVLÁDÁ POLE

V červnu 2024 dávaly průzkumy tušit, že volby do Evropského parlamentu dopadnou pro Macrona a jeho

„Obrodu“ katastroficky a že naopak výrazně zvítězí krajně pravicové Národní sdružení (RN). To už roku 2019 v těchto volbách vyhrálo, ovšem jen o jedno procento (23 %) před vládní stranou. Nyní se přehouplo přes 31 % hlasů, a přes 5 % získalo ještě vyhrocenější uskupení „*Reconquête*“, které založil publicista Eric Zemmour a které svou kampaň staví na představě civilizační války. V roce 2019 skončilo Macronovo „hnutí“ těsně druhé (22 %). Nyní získala „*Renaissance*“ méně než 15 %.

Levicové strany kandidovaly do voleb odděleně (pro volby do EP platí na rozdíl od ostatních ve Francii poměrný systém). Od začátku bylo jasné, že Nepoddajná Francie nezopakuje Mélenchonův úspěch z prezidentských voleb roku 2022 (22%) – pro volební uskupení, v jehož čele stojí Mélenchon, je typické, že právě v těchto volbách zazáří, aby poté v místních volbách skončila s nevalným výsledkem a v dalších prezidentských volbách opět vystřelila nahoru. Zato začaly průzkumy předpovídat úspěch socialistů, jejichž prezidentská kandidátka o dva roky dříve skončila na dvou procentech. Nyní získali socialisté 13,6 %. Nepoddajná Francie zůstala těsně pod 10 %, byť to bylo o tři procenta více než v roce 2019. Zelení, kteří byli v roce 2019 na čele levice (12,5 %), nyní ztratili přes polovinu voličů (zůstalo jim 5,5 %). Komunisté opět propadli. Celkem vzato, získala v těchto volbách nad radikální levicí převahu ta umírněná, která ještě o pár měsíců dříve vypadala, že je ve stavu klinické smrti. Nepodddajná Francie opět potvrdila, že si nedokáže vybudovat stabilní voličské jádro – a ani se o to nesnaží, jak ještě uvidíme.

To všechno ale ustoupilo do pozadí, když Macron záhy oznámil rozpuštění sněmovny a vypsání předčasných voleb.

LEVICE Z NOUZE OPĚT SJEDNOCENÁ

Evropské volby platí nejen ve Francii jako volby druhořadé, bez výraznějších praktických dopadů. Voliči jich často využívají k protestnímu hlasování, aby pak v parlamentních a prezidentských volbách opět volili „realisticky“. Platilo to ještě pro těsnou výhru krajní pravice před šesti lety. Tentokrát šlo ale o zásadnější a trvalejší posun voličů, který byl pozorovatelný už nějakou dobu. Proto byl Macronův krok vnímaný jako zahrávání si s ohněm. Podle některých mu šlo hlavně o to zbavit se levice, podle jiných doufal, že získáním vlivu na politické rozhodování dostane krajní pravice spoustu příležitostí k tomu, aby se zdiskreditovala.

Rozkmotřené levicové strany neměly jinou možnost než opět postupovat společně, pokud se chtěly ve většinovém systému prosadit. Tak vytvořily Nepoddajná Francie, socialisté, zelení a komunisté Novou lidovou frontu (NFP) – název odkazoval na Lidovou frontu z roku 1936, která svého času vznikla proti fašismu a u vlády pak zavedla mimo jiné zkrácení pracovní doby na osm hodin denně a první placené dovolené.

Nebezpečí fašismu bylo i tentokrát hlavní téma, tím spíš, že podle průzkumů Národní sdružení s cca 33 % s přehledem vedlo a zisk nadpoloviční většiny křesel ve sněmovně se jevil jako poměrně pravděpodobný. Národní sdružení je radikálnější než stoupenci Donalda Trumpa v USA, v době jeho založení (1972) se v něm angažovali bývalí váleční kolaboranti (předseda–zakladatel Jean–Marie Le Pen v 80. letech otevřeně zpochybňoval holokaust a v 90. letech několikrát pronesl výroky o biologické nerovnosti ras) a intelektuálové výslovně odmítající demokracii, nemluvě ani o tom, že na rozdíl od americké krajní pravice je ta francouzská dlouhodobě organizovaná (v devadesátých a nultých letech mívala Národní fronta, přejmenovaná od té doby na Národní sdružení, stabilních zhruba 14 % ve volbách, vzhledem k většinovému systému byla ale mimoparlamentní stranou; v roce 2012 získala dva poslance, o pět let později osm, teprve roku 2022 vyskočila její reprezentace na 89 křesel; podobně na tom byla i v komunální politice, ve které rovněž platí v zásadě většinový systém: v roce 1995 měla například v celé zemi jen tři starosty, roku 2001 už jen dva; navzdory tomu všemu celou tu dobu fungovala jako centralizovaná a poměrně masová strana) a tím pádem vyhraněnější. Francie je navíc na rozdíl od USA centralizovanou zemí, kde je moc soustředěna do rukou vlády, není tedy těžké si spočítat, že Marine Le Pen by v případě nástupu k moci měla podstatně volnější ruce než v Americe Trump.

V minulosti bývalo ve Francii zvykem, že v případě postupu krajně pravicového kandidáta do druhého kola vytvořily ostatní strany „republikánskou frontu“, tj. vyzvaly k volbě proti němu (na pravici byl někdy tento přístup sporný). Díky tomu byl pro něho zisk mandátu velmi obtížný. Ještě roku 2022 se touto frontou i macronovci zaklínali. Tentokrát dali najevo, že nic takového nemají v úmyslu a naopak mnoho z nich hovořilo o dvou rovnocenných extrémismech, čemuž přizvukovala i média. Nepřímo ale celkem srozumitelně to říkal i Macron. Přitom nicméně centristé kolem „*Renaissance*“ mezi levicovými stranami rozlišovali. Jinak se stavěli ke kandidátům socialistů, komunistů a zelených, o kterých se vyjadřovali v tom smyslu, že jsou obětmi chybné politiky svého stranického vedení, vyslovovali naději, že časem změní postoj a tudíž připouštěli možnost, že v druhém kole vyzvou k jejich volbě, jinak ke kandidátům Nepoddajné Francie (LFI), které označovali za stejné zlo jako RN.

NEČEKANĚ NA PRVNÍM MÍSTĚ

První kolo 30. června 2024 dopadlo celkem podle očekávání: Národní sdružení se spojenci cca 33 % (pokud nepočítáme přeběhlíky od klasické pravice, tak pouze 28 %), Nová lidová fronta 28 %, „Společně pro republiku“ (tj. Macronova „*Renaissance*“ a její spojenci) 21.5 %, Republikáni 7,5 %. Krajní pravice získala o 10 % víc než v roce 2022 (i když nepočítáme pravicové přeběhlíky, kteří se k ní nyní přidali), spojená levice o 2 % víc, centristé o 4 % méně (volební účast zároveň stoupla z 47 % na 66 %).

Hned po sečtení výsledků se hlavní otázkou stalo, jestli strany stáhnou své kandidáty tam, kde skončili na třetím místě. Francie má totiž sice většinový dvoukolový systém, do druhého kola ovšem postupují všichni kandidáti, pro které hlasovalo aspoň 12,5 % oprávněných voličů (tedy včetně těch, kteří k volbám nepřišli). Při dvoutřetinové volební účasti bylo tedy k postupu v průměrném volebním obvodě potřeba zhruba 20 % odevzdaných hlasů. Případů, kdy se v druhém kole měli utkat více než dva kandidáti, byly stovky.

Rychle se ukázalo, že přístup levice a „středu“ je odlišný: zatímco levicové strany stáhly své kandidáty na třetím místě velice rychle (a mnozí z nich na rozhodnutí své strany ani nečekali), macronovci několik dní nechávali veřejnost na pochybách, jakou taktiku nakonec zvolí – zvlášť v případě LFI. I v případě macronovců nebylo málo kandidátů, kteří odstoupili z vlastní iniciativy. Ohledně oficiálního postoje panovalo vnitřní pnutí, až se nakonec dosluhující Macronův premiér Gabriel Attal veřejně přiklonil k vyhlášení „republikánské fronty“, do které po dlouhém mlžení, ovšem stále nepří-

mo, zahrnul i kandidáty LFI, na kterou nepřestával v médiích útočit, zároveň ale upřesňoval, že Nepoddajná Francie stejně nemá šanci sestavit vládu a tudíž nepředstavuje ve srovnání s Národním sdružením takovou „hrozbu". Podle neoficiálních informací nebyl Macron „republikánskou frontou" nadšený a přistoupil na ni jen pod tlakem. Dalším faktem je, že někteří centrističtí kandidáti přes výzvu svého vedení neodstoupili.

Když v druhém kole 7. července skončila Nová lidová fronta v čele se 178 poslanci, macronovci druzí se sto padesáti (čísla jsou opět přibližná) a krajní pravice se spojenci až třetí se 143 mandáty, bylo to pro většinu lidí překvapení a pro Národní sdružení šokující facka.

NĚKOLIKAMĚSÍČNÍ NEJISTOTA, NÁSTUP PRAVICOVÉ VLÁDY

Po euforii ze zažehnané katastrofy nastoupily otázky, kdo sestaví vládu, potažmo kdo se po nenávistné kampani dokáže s kým dohodnout. Levice, která v počtu křesel skončila v čele, si nárokovala první pokus na sestavení vlády. Musela přitom překonat některé vnitřní rozpory: socialisté, kteří na volební alianci kývli v podstatě z nedostatku jiných východisek, se do vlády s Nepoddajnou Francií nehrnuli, v Nepoddajné Francii naopak zpočátku zazněly hlasy proti kompromisům, které by levice musela v rámci menšinové vlády udělat. Obtížný byl i výběr kandidátky na premiérku, než se dva měsíce po volbách strany Nového lidového hnutí shodly na úřednici pařížského magistrátu Lucie Castets. Všechno toto vnitřní dohadování bylo určeno spíš pro veřejnost, neboť Emmanuel Macron od počátku dával najevo, že volby „nikdo nevyhrál" a nenechá se volebním pořadím vázat. V srpnu také přišel s dalším argumentem, že ekonomický program levice „ohrožuje stabilitu země".

Zatím politici i mediální komentátoři přetřásali všechny možné kombinace a většina z nich volala po koalici, která by nezahrnovala ani Národní sdružení, ani Nepoddajnou Francii. Musela by to být koalice velmi pestrá: aby disponovala většinou, napravo od Macronových centristů by do ní museli vstoupit Republikáni, nalevo pak minimálně socialisté a zelení, v opozici by tak kromě obou vyloučených uskupení zůstali už jenom komunisté. Řešení to bylo nereálné: Republikáni odmítali být v jedné vládě se zelenými a i ti takové spojení vylučovali. I variantu levicové vlády, ve které by nebyla zastoupená Nepoddajná Francie (jak sama nabídla) a pouze by ji v parlamentu podporovala, prezident odmítl.

Nakonec Macron v září jmenoval vládu bez ohledu na parlament. Premiérem se stal bývalý ministr a eurokomisař Michel Barnier, člen Republikánů (poslancem poprvé roku 1978) známý v Paříži i Bruselu svým tlakem na škrty i deregulace všeho druhu. Členové Republikánů měli ostatně v nové vládě silné zastoupení a řadu klíčových ministerstev, celkem pozoruhodně u strany, která právě získala 7,5 % hlasů a neměla ani padesát poslanců. Spíš než jim tu Macron vycházel vstříc krajní pravici (pozice Republikánů se jim čím dál víc blíží) a zajišťoval si tak její alespoň dočasnou toleranci. Vyslal tím také signál, že když bude mít na výběr mezi ekonomickým posunem doleva a kompromisem s fašismem, zvolí tu druhé.

Podle francouzské ústavy nepotřebuje nově jmenovaná vláda projít ve sněmovně hlasováním o důvěře. Ta jí může vyslovit nedůvěru. Národní sdružení se k hlasování iniciované levicí nepřipojilo ani nepřišlo s iniciativou vlastní. Slíbilo ovšem, že Barnierovu vládu svrhne, pokud přijde s jakýmkoliv zvýšením daní.

Barnierova vláda trvala jen do začátku prosince. Zlomil jí vaz „zákon o financování Sociálního zabezpečení" (tj. zdravotního a důchodového pojištění). Mezi opatřeními, které v něm vláda předkládala, bylo oddálení valorizace důchodů, zvýšení pacientské spoluúčasti, zato ale mimo jiné snížení zaměstnavatelských odvodů. Bylo jasné, že návrh neprojde sněmovnou, a tak Barnier využil již zmíněný paragraf ústavy, který vládě umožňuje přijmout zákon bez hlasování parlamentu, pokud jí sněmovna do dvou dnů nevysloví nedůvěru. Tak se jeho vláda stala první za šedesát let, kterou parlament svrhl: návrh vyslovení nedůvěry podaly jak levice, tak Národní sdružení, a tentokrát hlasovaly oba tábory společně. Pro krajní pravici šlo přitom hlavně o to dát své voličské základně najevo, že není provládní silou.

Po pádu vlády jmenoval Macron novou, velice podobnou. Premiérem se tentokrát stal historický centrista François Bayrou, v parlamentu od roku 1988, spojený většinu té doby s pravicí ale usilující o vybudování „politického středu" ještě předtím, než se na scéně objevil Macron. V roce 2017 místo čtvrté kandidatury na prezidenta (roku 2007 získal 18 % hlasů) podpořil Macrona, výrazně mu tím pomohl se prosadit, stal se součástí jeho nejbližšího politického okruhu a jeho Demokratické hnutí (*Modem*) členem centristické parlamentní koalice. V minulosti (v devadesátých a nultých letech) se ostře vymezoval proti sbližování s krajní pravicí, kdykoliv se na pravici takové náběhy objevovaly, nyní se bez hnutí brvou ujal sestavení vlády, která je na její vůli závislá, jakoby se s posunem politické scény doprava museli posunout i centristé, aby byli dál „uprostřed". Jeho rétorika tomu odpovídá: v lednu vyvolalo rozruch jeho prohlášení o „*migrační záplavě*": tento výraz do té doby používala pouze krajní pravice a i někteří vládní politici se od něho nyní distancovali – nehledě na to, že migrace má ve Francii v posledních letech spíše tendenci klesat. Rozpaky v části vládního tábora vyvolalo i jeho vyjádření k úmrtí historického vůdce krajní pravice Jean–Marieho Le Pena: že „*měl zálibu v polemice*" ale „*nebylo pochyb, za co bojoval*", znělo ve vztahu k propagátorovi rasové nenávisti přinejmenším podlézavě. Není v tom zdaleka sám, v jeho vládě má opět lví podíl pravice: ministr vnitra Bruno Retailleau, který před několika lety přišel s výrokem o probíhající „*decivilizaci*", zachází ještě mnohem dál (při oficiálním vyjádření k prosincovému zemětřesení na ostrově Mayotte, po kterém zůstalo několik desítek mrtvých a mnoho tisíc lidí bez přístřeší, ho nenapadlo nic lepšího než mluvit o problému migrace na ostrově, a premiér Bayrou se od jeho slov nedistancoval), stejně jako i další členové vlády.

Nejde samozřejmě jen o slova: vláda chystá změnu zákona o státním občanství, která má omezit získávání státního občanství dětmi cizích státních příslušníků, která se narodila ve Francii a prožila v ní celý život, hovoří také o zostření represí proti politickým protestům a demonstracím. A vedle toho pokračuje ve svém hlavním programu: škrtech a snižování daní firmám. Má přitom dvě výhody: jednak jí krajní pravice dává čas, jednak se jednota levice opět rozpadla.

LEVICE OPĚT ROZDĚLENÁ

Už tu bylo několikrát naznačeno, že spolupráce levicových stran nikdy nebyla příliš vřelá. Na začátku roku 2022 vládlo mezi socialisty, zelenými a komunisty na jedné straně a Nepoddajnou Francií na straně druhé otevřené ne-

přátelství a díky tomu, že každá strana postavila do prezidentských voleb svého kandidáta, neprošla levice (o půl druhého procenta) do druhého kola. I vytvoření Nové lidové ekologické a sociální unie (NUPES) pro následující parlamentní volby prošla u prvních tří zúčastněných jen přes odpor zejména špičkových politiků (členská základna byla přehlednou většinou pro).

Společný postup i po volbách nebyl všeobecně přijímán, u socialistů se ozývaly stále výraznější hlasy pro jeho ukončení (na sjezdu roku 2023 obhájilo vedení svá křesla jen těsně). Příležitostí k formálnímu zpřetrhání svazků se stal útok Hamásu 7. října 2023. Když Nepoddajná Francie kromě útoku odsoudila i dlouhodobou izraelskou kolonizaci a označila ji za příčinu probíhajících událostí, označila to Socialistická strana za ospravedlňování Hamásu. Když se potom v průběhu kampaně do evropských voleb stala Nepoddajná Francie hlavním terčem útoků ze strany novinářů i státních orgánů (mimo jiné byli poslanci za Nepoddajnou Francii po jednom tiskovém prohlášení poslaneckého klubu předvoláni policií na výslech), vyslovovali se socialisté sice občas vlažně proti „přehnaným reakcím", jejich postoj byl ale víceméně nepřátelský.

Přišly předčasné volby a s nimi opět potřeba sjednocení. Volby posílily levici celkově, zároveň ale změnily poměry sil v ní. Její zastoupení stouplo ze 147 na 178, velká většina nově získaných mandátů patřila ale socialistům, z menší části zeleným, zatímco Nepoddajná Francie měla o dva poslance méně (komunisté se výrazně propadli a o křeslo přišel i jejich předseda, který jakoby se svými výroky proti přistěhovalcům, ekologům ale i příjemcům sociálních dávek snažil dohnat pravici). A tak zatímco v roce 2022 měla stejně poslanců jako ostatní tři strany dohromady (při stavění společných kandidátů zvolila NUPES tento klíč na základě výsledku prezidentských voleb, ve kterých získal Mélenchon 22 % hlasů a ostatní tři levicoví kandidáti celkem 9 %), nyní jsou síly socialistů a LFI téměř vyrovnané. Důvody jsou dva: jednak byli socialisté během předvolebních vyjednáváních zvýhodněni při přidělování nejsnáze získatelných volebních obvodů, jednak tu ovšem sehrála role velká mediální masáž, která Nepoddajnou Francii představovala jako ztělesněné zlo. Zmínili jsme centristické pojetí dvou rovnocenných extrémismů. Zmínili jsme také, že centristé se mnohem vstřícněji vyjadřovali k zbylým třem levicovým stranám a vyzývali voliče k jejich podpoře v druhém kole tam, kde proti nim stál kandidát RN, zatímco u LFI doporučovali neúčast a až na poslední chvíli někteří z nich (ne všichni) na půl úst a nepřímo svůj postoj přehodnocovali. Průzkumy veřejného mínění ukazují, že se tato kampaň nemíjí účinkem: část voličů Macronovy koalice „Společně pro republiku" deklarovala neochotu dát v druhém kole hlas levicové straně a v případě Nepoddajné Francie byl poměr výrazně vyšší než u ostatních. Průzkumy také ukazují, že více respondentů označuje za „ohrožení demokracie" Nepoddajnou Francii než Národní sdružení. Že obraz respondentů je mimo realitu, to ukazuje jejich odlišné hodnocení například LFI a komunistů, ačkoliv poslanci obou uskupení hlasují ve sněmovně celkem podobně. Nicméně ať je propaganda jakkoliv nepravdivá, na řadu lidí zabírá a levice se s tím musí vyrovnat.

Stejně jako předtím „Nová lidová ekologická a sociální unie" (NUPES) se nyní i „Nová lidová fronta" (NFP) začíná trhat. Premiér Bayrou v lednu opět předložil parlamentu zákon o financování Sociálního zabezpečení, s úpravami, které zohledňovaly zejména některé detailní požadavky Národního sdružení. Nepoddajná Francie už čtyřikrát iniciovala hlasování po nedůvěře, které krajní pravice nepodpořila – tentokrát ho ale nepodpořili ani socialisté poté, co jim premiér slíbil budoucí úpravu čerstvě schválené důchodové reformy (která mimo jiné zvýšila věk odchodu do důchodu na čtyřiašedesát let). Byl to velmi neurčitý slib, bez konkrétních termínů i závazků (a v půlce března Bayrou oznámil, že návrat k dvaašedesáti letům je mimo hru), socialisté ho však přijali a slevili z konfrontačnosti. Jejich vztahy s LFI jsou teď na bodu mrazu. Na přelomu května a června bude mít Socialistická strana sjezd, na kterém bude mít její generální tajemník Olivier Faure vyzyvatele z řad odpůrců dalšího spojenectví. Její postup je nutné chápat i v tomto světle.

NEPRŮHLEDNÁ NEPODDAJNÁ FRANCIE

Nepoddajná Francie (LFI) je zatím hlavní levicová síla, od které lze čekat iniciativu (uskupení revoluční levice nalevo od ní, Dělnický boj a znesvářené frakce Nové antikapitalistické strany, mají teď řadu vlastních problémů, jinak se spíš než na volby zaměřují na aktivismus v terénu, což snad v budoucnu přinese ovoce, ale to je dlouhodobá záležitost). Poslední dva roky se jí ovšem nedaří získávat nové voliče. Někteří vidí důvod v problematické osobnosti jejího vůdce Jean–Luca Mélenchona, který se vyžívá v patetických, často prázdných proklamacích a v útočných výrocích, mnohdy nepromyšlených. Podle nedávného průzkumu by 71 % lidí těžce neslo, kdyby se Mélenchon stal prezidentem (z toho 54 % „velmi těžce"), což je ještě vyšší číslo, než u krajně pravicového Erica Zemmoura, který šíří hysterickou nenávist a občas mluví o již probíhající občanské válce, a mnohem vyšší než u Le Penové.

Přitom program LFI není nijak radikální: v podstatě hlavně progresivní zdanění a investování do infrastruktur a veřejných služeb, tedy typicky sociálně demokratické návrhy.

Byla by situace lepší s jiným vůdcem, který by netrpěl takovým narcisismem? Těžko říct, zvlášť když porovnáme situaci s osudem britské Labour party za vedení Jeremyho Corbyna (2015–2019). Ten reagoval na nepřátelskou mediální frontu opačně než dnes Mélenchon: působil jako mírný nekonfliktní dědeček, který se vyhýbal silným slovům, tváří v tvář vymyšleným obviněním z antisemitismu přijímal vstřícná opatření ve straně, mimo jiné se distancoval od některých levicových aktivistů, jejichž nařčení z antisemitismu bylo viditelně účelové. Mediální nenávist ovšem nepolevovala, požadavky komentátorů na trestání určitých postojů se stupňovaly a byly stále absurdnější a Corbynova popularita v průzkumech se ke konci blížila dnešní Mélenchonově. Tím není řečeno, že Mélenchonovy výkřiky a pózy nemohou být na škodu, jenom to, že jejich odstranění by nemuselo nic řešit – nehledě na to, že když si porovnáme Francii, kde LFI stagnuje, ale existuje dál, s Británií, kde je radikální levice dezorganizovaná a v troskách, možná vezmeme zavděk konfrontačnost i s jejími přehmaty.

Jiná věc je faktická absence interní demokracie v Nepoddajné Francii. Nejedná se o stranu ale o hnutí, k členství stačí vyplnit přihlášku na internetu, členské příspěvky jsou dobrovolné, organizační struktura velmi volná (strana fakticky nemá regionální organizace, až na velmi slabé „koordinátory", a místní organizace mají jen málo cest, jak komunikovat spolu navzájem), programo-

vé dokumenty jsou podobně jako jiná rozhodnutí přijímány shromážděními, většina jejichž členů je vybírána losem. Cílem tohoto systému je zabránit vzniku zkostnatělých aparátů a místních pašalíků, jak jsou běžná u socialistů a komunistů – proto také losování spíše než vnitrostranické volby. Dalším výsledkem ovšem je, že vedení se nezodpovídá členům – a těžko věřit, že to nebyl od začátku vědomý cíl.

Když Mélenchon v roce 2016 zakládal Nepoddajnou Francii, v zásadě si založil podpůrné hnutí pro svou prezidentskou kandidaturu: vůdce si vybral hnutí, místo aby si hnutí zvolilo vůdce. Jednalo se v zásadě o podobnou strategii, jakou v téže době zvolil Emmanuel Macron, který ovšem šel mnohem dál, „hnutí" budoval jako firmu a na demokracii si ani nehrál.

I vedení hnutí vybírá shromáždění sto šedesáti náhodně vylosovaných členů, kteří se většinou neznají navzájem a k nimž se připojují koordinátoři několika pracovních skupin. Skutečné rozhodnutí je pak převážně v rukou samotného vedení, které může podle svého uvážení přibrat někoho do počtu nebo se zbavit nespokojenců ve svých řadách. Tak se stalo v roce 2022, kdy bylo odstaveno několik známých tváří hnutí bez veřejného oznámení důvodů a veřejnost neměla jasno, kdo přesně o tom rozhodl. Mélenchon mimochodem oficiálně ve vedení od roku 2022 není – oznámil po volbách, že se z něho stahuje, je od té doby pouze spolupředsedou stranické nadace, to mu ale dnes nebrání sdělovat do médií, jaký je postoj LFI k té které otázce, a jeho slovo platí.

To taky znamená, že místní kandidáti jsou často vybíráni centrem a nemají velké vazby na lokalitu, ve které kandidují. Kdo tohle ví, pochopí, proč má LFI největší úspěch v prezidentských volbách, menší v parlamentních a obvykle propadá v regionálních a komunálních, kde naopak socialisté a zelení drží své pozice (podobně jsou na tom vpravo Macronovi centristé vůči republikánům, i když ne v parlamentních volbách). Pochopí taky, jak se socialisté po poklesu pod dvě procenta dokázali vrátit na scénu a proč se úvahy o smrti strany už několikrát ukázaly jako předčasné. V Nepoddajné Francii se občas o problému mluví. Neudělalo se s ním zatím nic. Pouze v předměstích se LFI uchytila díky spojení s místními spolky a neziskovkami, které jí dodaly známé kandidáty. Jinde takové štěstí neměla.

SPOLEČENSKÉ PŘEKÁŽKY

Tady se dostáváme k dalšímu úskalí. Podpora Nepoddajné Francie je velmi výrazná mezi mladšími věkovými kategoriemi zejména ve větších městech, které mají pocit, že společnost jim není schopna nabídnout důstojné postavení a že před jejich očima dochází k demontáži sociálního státu, veřejných služeb a všeho, co nějakým způsobem zajišťuje solidaritu. Dále má vysokou podporu na chudých předměstích, kde obyvatelé kromě materiálních těžkostí čelí i diskriminaci a rasistickým útokům, stále otevřeněji i ze strany státu. Problém je, že obě tyto kategorie nestačí k získání většiny.

Nepoddajné Francii se nedaří proniknout do krizí postižených regionů severní a východní Francie, kdysi průmyslového jádra země, které před padesáti lety výrazně volilo komunisty a nyní je postižené deindustrializací – fabriky tu buď zkrachovaly nebo byly přesunuty do Asie či jinam (a nově se rozvíjející odvětví se nejčastěji usazují v jiných francouzských regionech, ještě nedávno zemědělských a zaostalých). V této části země získalo Národní sdružení velkou většinu poslaneckých křesel, na volební mapě je toto území téměř kompaktně zabarveno do hněda. Analytici s oblibou glosují posun těchto kdysi levicových regionů, kde dnes levice absentuje. K tomu je nutno podotknout, že deindustrializace tu nastala už před třiceti či čtyřiceti lety, někdejší odborově organizovaní komunističtí voliči už z velké části nežijí a současná aktivní generace už slavné doby průmyslové aktivity převážně nepamatuje. Faktem nicméně zůstává, že dělníky a jiné manuálně pracující z těchto krizí postižených regionů se levici příliš oslovovat nedaří. Platilo to v roce 2022 a od té doby se v tom směru mnoho nezměnilo.

Někteří (bývalí) vedoucí představitelé LFI vidí příčinu v tom, že se Nepoddajná Francie příliš soustřeďuje na otázky rasismu, menšin a podobně – nejznámějším zastáncem tohoto vysvětlení je bývalý novinář a poslanec za severofrancouzskou Pikardii (právě jednoho z regionů, kde má LFI slabou pozici) François Ruffin, který kvůli podobným vyjádřením vypadl v roce 2022 ze stranického vedení (že postup byl netransparentní, jak jsme popsali výše, je věc druhá), v roce 2024 se s Nepoddajnou Francií oficiálně rozešel, dnes působí v čele regionálního hnutí „Vzhůru Pikardie", které založil, a LFI nemůže přijít na jméno. Slabinou takového výkladu je, že představitelé LFI se možná silně angažují v otázkách diskriminací, xenofobie a podobně, jsou ale zároveň vidět u velmi mnoha stávek a na odborových demonstracích: kde stávkující zaměstnanci nějakého podniku pořádají protestní shromáždění před sídlem firmy, tak se s velkou pravděpodobností objeví i poslanci LFI – je ovšem také skutečností, že pouze 8 % francouzských zaměstnanců soukromého sektoru je dnes členy nějakého odborového svazu, i když mobilizovat dokážou odboráři mnohem vyšší procento. Nic nenasvědčuje tomu, že kdyby se levice otázkám rasismu a islamofobie věnovat přestala, její popularita mezi dělníky by stoupla.

Je samozřejmé, že roli hraje i skladba kádrů a aktivistů LFI: pocházejí převážně z vysokoškolsky vzdělaných středních vrstev, a při způsobu, jakým je hnutí organizováno, to těžko může být jinak. Oslovovat obyvatele upadajícího regionu odříznutého od světa, kde chybí práce, školy, nemocnice, praktický lékař, pošta i kvalitní dopravní spojení a odkud mladá generace odchází, pokud má jak a kam, je za takových okolností komplikované. Obyvatelé větších měst mohou mít velké problémy, zdejší jsou ale poněkud jiného druhu. A protože spolkový život je tu nevýrazný (hnutí žlutých vest tu nepřineslo trvalou změnu), je těžké hledat tu prostředníky, jako se to LFI podařilo na předměstích.

Podobné problémy řeší levice v celé Evropě, ať už v Británii, v Německu či jinde. Jsou některé výjimky, jako je například Belgická strana práce (PTB), jež v Belgii dosahuje výrazných volebních výsledků a mezi jejímiž poslanci a zastupiteli figuruje mnoho lidí z dělnických profesí, ale i menšin. Nevíme, jestli je tento příklad snadno napodobitelný – je tu příliš mnoho proměnných, od volebního systému přes vnitrostranickou organizaci a politický program až po ekonomickou situaci, stav odborů, hustotu obyvatelstva (tady je mezi Belgií a Francií obrovský rozdíl) a další.

Těžko tedy francouzské levici z dálky radit: za mnoho svých problémů si může sama, jiné ale leží mimo její kontrolu.

ČESKÝ KAPITALISTA, DOBRÝ KAPITALISTA?

MARKÉTA JUŘICOVÁ

Po celém světě již delší dobu sledujeme hned několik nebezpečných trendů. Od potlačování práv a neustále se zhoršujících životních podmínek pracujících, přes (navzdory nejrůznějším mezinárodním smlouvám a deklaracím) pokračující destrukci životního prostředí a potlačování práv žen, po masivní militarizaci a posilování politického vlivu kapitalistické třídy, s čímž je úzce propojen také strmý nárůst krajní pravice. Je jasnější než kdy dříve, že taková situace je naprosto neudržitelná. Jak se k tomu staví česká levice? Může pracujícím pomoci pragmatické využívání nacionalistické propagandy ve volebních kampaních? A co by na to řekl Lenin?

KONZERVATIVNĚ PROTI PRAVICI

Všichni čtenáři se jistě shodnou, že česká politická realita je rok od roku tragičtější. Čeká nás pravděpodobně posledních několik měsíců po právu nepopulární vlády pětikoalice (po odchodu Pirátů už jen čtyřkoalice), která se neskrývaně snaží předehnat Nečasovu vládu v množství škrtů a asociálních opatření, ke kterým navíc připojila nezodpovědné mrhání státním rozpočtem na podporu izraelské genocidy v Gaze a celkové zvyšování výdajů na zbrojení. Jako nejpravděpodobnější vítěz podzimních voleb do Poslanecké sněmovny se jeví hnutí ANO velkopodnikatele Andreje Babiše, který se jako vždy staví do role ochránce pracujících a tato strategie mu, zdá se, opět vychází. V české parlamentní politice se celá aréna již před několika lety zredukovala na úroveň Fiala versus Babiš. I přesto se však okolo evropských voleb vynořila další síla, která by mohla být schopná do určité míry politický boj v ČR ovlivnit.

Řeč je pochopitelně o koalici/hnutí Stačilo v čele s předsedkyní KSČM Kateřinou Konečnou. I přestože je toto uskupení v mnoha ohledech velmi problematické, značná část levice v něm vidí naději pro návrat levicové politiky do sněmovny. S blížícími se parlamentními volbami hnutí Stačilo a jeho představitelé postupně zveřejňují volební priority, a také nejrůznější prohlášení k aktuální politické situaci. Pojďme se na některé z nich podívat blíže.

Na nedávno proběhlé tiskové konferenci hnutí Stačilo představila Kateřina Konečná 6 základních bodů do voleb. Proti „důslednému auditu toho, co Fialova vláda napáchala“ nebo odmítnutí NATO jistě nelze z levicového pohledu mnoho namítat, stejně tak proti „daňové reformě, aby se ti nejbohatší nemohli vysmívat těm nejchudším“, čímž pravděpodobně myslela progresivní zdanění. Od evropských voleb však stále zůstalo zpřísnění migrační politiky, kterému jsme se podrobněji věnovali v Solidaritě 129, k čemuž nově přibyly také neméně problematické požadavky na zestátnění veřejnoprávních médií a zákon o registraci zahraničních agentů a neziskových organizací. Takový zákon existuje sice i v USA, jak správně připodotkla Konečná, ale také například v Rusku, a v obou zemích jej vládnoucí třída úspěšně využívá k likvidaci jakékoliv opozice.

V jejím proslovu kromě těchto šesti priorit sice zazněly také chvályhodné požadavky na zvyšování minimální mzdy a důchodů, snižování věku odchodu do důchodu a odmítnutí zvyšování nákladů na zbrojení, je však záhadou, proč tyto požadavky nejsou zahrnuty mezi výše zmíněných 6 priorit. Z registrace zahraničních agentů se pracující ani důchodci nenají.

Co však na tiskové konferenci chybělo z hlediska obsahu, to představitelé KSČM, ČSNS, SD-SN i Stačilo dohnali na formě. Jak Kateřina Konečná, tak Michal Klusáček, Alena Dernerová a Daniel Sterzik nezapomněli zdůraznit, že jsou vlastenecká koalice, jde jim o návrat konzervativní levice do sněmovny, prosazování národní politiky a ctění národních zájmů. V průzkumech se preference Stačilo pohybují mezi pěti a devíti procenty, tato taktika

jim tedy zjevně vychází a návrat do sněmovny je pro konzervativní levici (kandidáty za Stačilo) reálný. Bude to však skutečně taková výhra pro „celou levici, každého pracujícího, každou maminku samoživitelku, každého OSVČ a každého důchodce," jak tvrdila na tiskové konferenci Kateřina Konečná?

NIC NEŽ NÁROD

Na přelomu ledna a února z webových stránek hnutí Stačilo zmizela sekce „O nás", která obsahovala velmi zajímavé formulace jako „STAČILO! je levicové a vlastenecké hnutí, které se ujímá obrany politických, společenských a sociálních výdobytků našich předků, mezi které řadíme především naši státní suverenitu, nedotknutelnost hranic, všeobecné volební právo, právo na soukromý majetek,…", „Hlásíme se k historii naší země v celé její šíři, ideálům humanismu, české státnosti, ale především pak k českému jazyku jakožto základnímu prvku naší pospolitosti. Kontinuitu našeho národa přijímáme se všemi vrcholy i pády, pravdami i omyly, přičemž to dobré chceme zachovat a z toho zlého se poučit," nebo „Usilujeme o pragmatickou politiku prosazování národních zájmů, která je v ustavujícím se dynamickém multipolárním světě jediná možná."Namísto toho se zde nyní nachází „Naše vize a hodnoty" pro volby do Poslanecké sněmovny, odkud již nejproblematičtější prohlášení zmizela, soustředění tohoto hnutí okolo konceptu národa a identitářské politiky jako takové je však stále naprosto zřetelné: „Jsme hnutí vlastenců, kteří kladou důraz na tradiční levicovou politiku, národní identitu a hrdost na kulturní dědictví a historickou tradici naší země." „Národní hrdost a tradice" tvoří také celý jeden bod volebního programu Stačilo.

Na stránkách Stačilo (konkrétně v programu pro současné funkční období Evropského parlamentu) nalezneme také „vytvoření podmínek pro investice financované českým kapitálem (banky s českými vlastníky)". Tento závazek krásně vystihuje podstatu problému. Oba programy Stačilo totiž sice obsahují i požadavky na zlepšení sociální a ekonomické situace obyvatel ČR, dokud ale jedním dechem dodávají, že český kapitál je vlastně takový lepší kapitál, mohou přinést (pokud tyto požadavky vůbec někdy prosadí), jenom dílčí zlepšení, nikoliv systémové řešení. Prosazováním politiky národní hrdosti kapitalisté už po staletí rozdělují pracující třídu, která se kvůli vzájemné nenávisti a dělení na „lepší" a „horší" národy nemůže efektivně organizovat. Takové příklady jsme viděli v historii nesčetněkrát, od vzniku rasismu, kdy cílená dehumanizace otroků dovezených do Ameriky z afrických zemí výrazně zkomplikovala vzájemnou organizaci pracujících v boji proti otrokářství a otřesným pracovním podmínkám, přes boje pracujících v britských továrnách, kde se kapitalistům podařilo vrazit klín mezi anglické a irské dělníky, až po současný protimigrantský sentiment, bez kterého by se však mohli společně organizovat například čeští a ukrajinští pracující, které přitom vykořisťují jedni a titíž lidé. Tomu se však budeme důkladněji věnovat později.

Souvisejícím problémem je, že koalice Stačilo nevyloučila povolební koalici s hnutím ANO. Kdo v poslední době sledoval českou politickou scénu ví, že hnutí ANO spolu s několika krajně pravicovými subjekty loni v červnu založilo novou frakci v Evropském parlamentu - Patrioti pro Evropu. V této frakci se po boku ANO nachází například Orbánova strana Fidesz, rakouská krajně pravicová strana FPÖ, španělský VOX, nizozemská Strana pro svobodu, které předsedá Geert Wilders známý například svým kontroverzním přirovnáním Koránu k Mein Kampfu, Národní sdružení Marine Le Penové, italská Liga severu nebo europoslanci za fašizující Motoristy Filip Turek a Nikola Bartůšek. Hnutí ANO je terčem veřejné kritiky již dlouhodobě, často však z pravicových pozic - Andrej Babiš je „estébák" a populista. Pro nás jako marxisty je však nejpodstatnější ono již zmiňované propojení velkokapitálu s krajní pravicí. Andrej Babiš se, stejně jako další miliardáři soupeřící o politickou moc, staví do role ochránce

pracujících a seniorů i přesto, že podstatnou část zaměstnanců v jeho firmách tvoří agenturní pracovníci ze zemí východní Evropy, kteří nedostanou ani spravedlivě zaplaceno, a ani jejich pracovní podmínky nemají s lidskou důstojností nic společného. Jeho čeští zaměstnanci na tom nejsou o moc lépe. Babiš však mezitím hraje na vlasteneckou strunu, což mu skvěle vychází, a za oponou boje proti „vnějším hrozbám" tak může nerušeně skupovat média, vykořisťovat své zaměstnance a hromadit kapitál podobně jako Elon Musk, který spojení akumulace moci s akumulací kapitálu v USA dotáhl k dokonalosti a jeho propojení s krajní pravicí také nemůže být zřetelnější (koneckonců sám Musk se nijak netají štědrou podporou německé AfD a svými sympatiemi k nacismu). Že chce hnutí ANO v čele s Andrejem Babišem skutečně „řídit stát jako firmu" se vším všudy krásně vystihuje samotná webová stránka ANO: „Máme totiž vizi, kam chceme Českou republiku posunout a každé volební období chápeme jako další krok, kterým ji naplňujeme. Jde o první politickou vizi této země od doby, kdy Jan Antonín Baťa napsal Budujme stát pro 40 milionů lidí. To bylo v roce 1937. Od té doby nikdo další žádnou vizi této země nedefinoval. Až Andrej Babiš v knížce O čem sním, když náhodou spím." Máte pocit, že vize velkokapitalisty, který si nemůže vzpomenout na jinou vizi než na tu od jiného velkokapitalisty, přinese pracujícím (ať už českým nebo zahraničním) něco dobrého?

ZLATÉ ČESKÉ RUČIČKY

Vize rodiny Baťů se od té Babišové podle všeho skutečně příliš nelišila. Již zakladatel firmy a nevlastní bratr zmiňovaného Jana Antonína Tomáš Baťa, který je dnes v ČR považován za příklad toho „správného" podnikatele, v rámci zvyšování zisků zaváděl pokuty za nedostatečnou produktivitu, které dosahovaly výše i několika měsíčních výplat a když zaměstnanci zakládali odbory a stávkovali, bez milosti všechny vyrazil. V době poválečné krize propustil více než polovinu dělníků a těm zbývajícím snížil mzdy v průměru o 40 procent. Jako každý správný kapitalista se také i po smrti vyhnul placení daní fiktivní smlouvou o prodeji firmy svému nevlastnímu bratrovi. Ten ve vytyčeném směru samozřejmě pokračoval a zasloužil se o největší expanzi firmy, i přes některé bohulibé kroky, jako zajištění bydlení nebo dostupnějších potravin pro zaměstnance tak bratři Baťové nebyli našimi přáteli o nic více než jiní kapitalisté.

Že česká národnost daného podnikatele (i když nevlastní zrovna výrobní impérium) automaticky nepředpokládá shodné zájmy s českým pracujícím se přesvědčujeme neustále. V roce 2015 zaměstnanci spolu s anarchistickými solidárními sítěmi protestovali proti praktikám provozovatele restaurace Řízkárna Vladimíra Krulce, který zaměstnancům nevyplácel mzdy. Za COVIDu se zase stal nechvalně proslulým například David Gladiš z pražského Klubu cestovatelů, který ze dne na den propustil své zaměstnance bez odstupného a zpětně jim zrušil také platby zdravotního a sociálního pojištění.

Privatizace do českých rukou Zdeňka Bakaly se pak hrubě vymstila v případě společnosti OKD, která na Ostravsku vlastní kromě důlních podniků také naprostou většinu nemovitostí určených k bydlení. „Díky" tomu, že tato společnost má v Moravskoslezském kraji na trhu s bydlením de facto monopol, mají její nájemníci značně omezené možnosti obrany proti nekalým praktikám, jako je nadsazování nájmů, notorické zanedbávání údržby domů a bytů ze strany majitele, nebo obchod s chudobou a záměrné vytváření vyloučených lokalit. Od roku 2004, kdy k privatizaci došlo, změnily byty OKD několikrát název i majitele - nejdříve Bakala byty prodal nadnárodní firmě Blackstone, dnes firmu vlastní švédský gigant Heimstaden. Nájemníci si nijak nepolepšili a Zdeněk Bakala si jen pouhým prodejem firmy přišel na 20 miliard.

Řada čtenářů si také jistě vybavuje volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010, po kterých nastoupila k moci asociální pravicová vláda Petra Nečase. I tehdy řada českých firem jasně ukázala, kde jsou skutečně jejich zájmy. V období předvolební kampaně totiž nabízely zákazníkům slevy nebo dárky, pokud při nákupu odevzdají volební lístky ČSSD a tehdy ještě levicové KSČM. [1] Takové kapitalisty musí, jak si určitě říkáte, odsuzovat i Stačilo. Jak je to ale s těmi českými bankami, které by zde měly mít lepší podmínky pro investice? Měla by to být třeba Air Bank, spadající do Kellnerovy (nechť je mu země těžká) investiční skupiny PPF, stejně jako například společnost Home Credit, která neoprávněně uvrhla tisíce lidí do exekuce?

MARXISMUS A NÁRODNÍ OTÁZKA

Vztah marxismu a nacionalismu skvěle popsal Alex Callinicos v článku Marxism and the National Question. Jak říkal již Marx v Komunistickém manifestu: „Proletář nemá vlast." Pro marxisty je hlavním konfliktem v moderních dějinách konflikt mezi mezinárodní dělnickou a kapitalistickou třídou, národní otázka je podružná. Nacionalismus vnímá svět opačně - vidí jej jako rozdělený národy, nikoliv třídami. Třídní boj je hrozbou pro všechny druhy nacionalismu a i přesto, že nacionalismus může mít jak reakční, tak radikální podobu podle toho, která třída je vnímána jako ohrožení daného národa, je nacionalismus stále ideologií, která staví národ nad třídu.

Marxismus se od nacionalismu liší nejen v teorii, také marxistická revoluční praxe musí být postavena na základě internacionalismu. Proto také bolševici pod vedením Lenina v roce 1919 zakládali Komunistickou internacionálu - socialismus v jedné zemi budovat nelze, základní podmínkou pro vznik komunismu je internacionalizace světové pracující třídy. Na vývoj a zostřování národních konfliktů má zásadní vliv vznik imperialismu. V pozdně kapitalistických zemích má imperialismus tendence posouvat se ke státnímu kapitalismu (stát a kapitál se „slučují" do jednoho velkého komplexu). Konflikt mezi soupeřícími kapitalisty tak získává podobu válek mezi národními státy. S tímto vývojem je spojen také vývoj v dělnických hnutích v jednotlivých zemích, kdy pracující vnímají své zájmy jako do určité míry propojené s vládnoucí třídou vlastní země. Ve vykořisťovaných zemích třetího světa pak boj proti imperialismu na sebe téměř bez výjimky bere podobu nacionalismu. Nakonec je tady fenomén známý jako „subimperialismus", kdy nově industrializované země soupeří o dominantní postavení ve svém regionu (Indie, Brazílie, JAR), což může vést k závodům ve zbrojení (Řecko vs Turecko), nebo dokonce až k válkám (Írán vs Irák). Je tak v menším měřítku reprodukován vzorec velkých kapitalistických válek (1. a 2. sv. v.).

Už na začátku dvacátého století Rosa Luxemburg argumentovala proti nacionalismu a bojům za národní osvobození tím, že vznik světové kapitalistické ekonomiky zničil materiální

základnu pro národní osvobození. Tvrdila, že spojení světových kapitalistických vlád (konkrétně hovořila o ruské a polské) povede také ke spojení světového proletariátu se společným cílem a společným nepřítelem (světovým kapitálem). Marxisté v Rakousku-Uhersku zaujímali poněkud odlišný postoj. Chtěli zachovat jednotu pracující třídy v rámci monarchie bráněním jejího rozpadu, chtěli tak učinit za pomoci určitých reforem, jako například zajištěním určité míry autonomie pro jednotlivé národy, čímž však v konečném důsledku pomáhali hájit zájmy buržoazní vlády a podkopávali jednotu pracující třídy.

Během první světové války se na základě jak postojů k válce, tak národnostní otázky, rozštěpila Druhá internacionála, přičemž na jedné straně stáli sociál-patrioti v německé Sociální demokracii jako Noske, Ebert nebo Scheidemann a ruští Menševici a na straně druhé Luxemburgová a bolševici včetně Lenina, Trockého a Bucharina. Lenin se však k otázce národního osvobození stavěl jinak než Luxemburgová. Lenin podporoval právo národů na sebeurčení jako součást boje proti imperialismu. Lenin věřil, že pokud se mu podaří přesvědčit pracující v imperialistických zemích k podpoře práva na sebeurčení národů pod nadvládou těchto zemí, bude to nejen součástí obracení obyvatel kolonií proti imperialismu, ale také důležitý předpoklad pro oslabení vlivu nacionalistické a imperialistické propagandy. Argumentoval, že pod vlivem této propagandy jsou pracující rozděleni podobně jako za dob otroctví v USA, kdy se dělník „nadřazeného" národa obrací proti dělníkovi národa „méněcenného" místo toho, aby se společně organizovali proti kapitalistické třídě, která je jejich skutečným nepřítelem. Stejně jako za časů Lenina i dnes vládnoucí třída využívá nacionalismu k rozdělování a oslabování pracující třídy, úspěšnost šíření nacionalistické propagandy je tím tajemstvím, jak se daří vládnoucí třídě udržovat se u moci.

Leninovo stanovisko ohledně přístupu k obyvatelům kolonií bylo oproti orientalistickému přístupu, který do té doby převažoval i mezi socialisty (na revoluční činnost se zaměříme v Evropě a „rozvinutých" zemích a kolonie zůstanou pod jejich nadvládou, aby „přinesly kulturu barbarům") unikátní a převratné. Pro Lenina byli obyvatelé kolonií dělníci, které bylo potřeba získat na svou stranu v boji proti kapitalismu a imperialismu. Lenin rozlišoval mezi úlohou pracující třídy v utlačovaných a utlačovatelských zemích. V utlačovatelských zemích je hlavním nepřítelem nacionalismus utlačovatelů a socialisté tedy musí podporovat právo na národní sebeurčení utlačovaných, a to jak jako praktickou ukázku internacionalismu, tak jako odpor proti vlivu nacionalistické propagandy na dělnické hnutí. V utlačovaných zemích musí revolucionáři spojit pevnou opozici proti imperialismu s jasnou podporou mezinárodního spojenectví pracující třídy. Je nezbytné zdůraznit, že Leninova pozice tím pádem neměla nic společného s pokusy podřídit pracující třídu mezitřídním bojům za národní osvobození. Existují příklady z mnoha zemí, které takto vedly k eliminaci levicové opozice v těchto zemích.

Trockij Leninův přístup následně rozpracoval ve své teorii permanentní revoluce. Podle této teorie mohla být revoluce v „nerozvinutých" zemích úspěšná pouze pokud se pracující třída chopí vedení tohoto boje a v tomto procesu jej transformuje v boj za osvobození pracující třídy a rozšíří úspěšnou socialistickou revoluci i do dalších zemí. Ve zkratce, dokud existuje imperialismus nemůže boj za národní osvobození uspět, pokud se nepromění v mezinárodní boj pracující třídy proti kapitalismu. Narozdíl od jejich současníků, kteří zdůrazňovali ekonomický nebo kulturní aspekt viděli Lenin a Trockij otázku národního osvobození stejně jako všechny ostatní, tedy jako otázku politickou. A co z toho vyplývá pro současné levicové hnutí?

SOCIALISMUS NAMÍSTO NACIONALISMU

Již léta marxisté poukazují na nesmyslnost nacionalismu a na to, že identitářská politika, kterou dnes prosazuje naprostá většina politických stran v ČR i ve světě (ať už se hlásí k pravici nebo k levici) nepovede k ničemu dobrému. Třídní povaha nacionalistické propagandy snad už ani nemůže bít do očí více než nyní. Osobnosti, které se ve veřejném prostoru nejvíce ohání národem (a že jich je), jsou právě kapitalisté, jako například Elon Musk a Donald Trump v USA, v ČR zase Tomio Okamura, Filip Turek, nebo Andrej Babiš.

Zejména „díky" Muskovi je po osmdesáti letech opět považováno za normální ve veřejném prostoru hajlovat ve jménu „svobody projevu". Tímto gestem na inauguraci Donalda Trumpa se mu podařilo symbolicky završit dekády nastolování falešných témat a konfliktů ze strany vládnoucí třídy a de facto prokázat, že skutečná podstata celého problému leží ve skutečnosti stále pouze a jen v třídním boji. Není nic symptomatičtějšího pro kapitalismus, než „antisystémový" miliardář, který spolu s dalším „antisystémovým" miliardářem Donaldem Trumpem rozděluje pracující třídu nacionalistickou a imperialistickou propagandou, zatímco kolem všech obyvatel USA se pomalu, ale jistě utahují okovy, ať už se jedná o ty s migrantským původem, kteří čelí hrozbě uvěznění nebo deportace, nebo o „domácí" obyvatele, kterým je pomalu, ale jistě upírán přístup k informacím a vzdělání v důsledku zákazu „nevhodných" knih (jako je například 1984 od George Orwella) nebo výrazného omezení povoleného slovníku ve vědeckých pracích, nemluvě o ekonomické i bezpečnostní situaci pracujících, která se v důsledku „celní války", masivního rušení pracovních míst například i v úřadech, které kontrolují bezpečnost leteckého provozu, nebo neustále rostoucí militarizaci, výrazně zhoršila.

To vše můžeme mít už brzy i u nás. Navzdory obecnému přesvědčení jsou totiž neoliberální vládní strany, parlamentní i neparlamentní krajně pravicová opozice i takzvaná konzervativní levice v otázce nacionalismu na jedné vlně, z čehož přímo i nepřímo profitují namísto pracujících pouze a jen kapitalisté. Například politika hnutí Stačilo! je názorným příkladem toho, že nacionalismus jako nástroj oslabení třídního boje funguje naprosto skvěle. Namísto toho, aby široké hnutí, které vzniklo okolo Komunistické strany usilovalo o spojení mezinárodní pracující třídy proti mezinárodnímu kapitálu, sklouzlo spolu s většinou politických stran v ČR do nesmyslné soutěže o to, kdo je větší Čech, což se samozřejmě neobejde bez podpory českých kapitalistů (protože jsou čeští, tudíž lepší než ti ostatní).

Jako marxisté musíme stát vždy bez výjimky proti nacionalismu a krajní pravici. Ne proto, abychom se předháněli v autentičnosti. Jedině pokud se pracující budou organizovat společně, je možné kapitalismus porazit. Vyvracení nacionalistické propagandy a budování mezinárodního hnutí všech pracujících, je tedy naprosto nezbytné.

(1) *https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-za-volebni-listek-levice--drink-zdarma-nabizeji-obchodnici-35662*

NOVÉ ANTIFAŠISTICKÉ HNUTÍ V NĚMECKU

ROZHOVOR S CHRISTINE BUCHHOLZ

Zdá se, že v Německu před parlamentními volbami docházelo k vzestupu antifašistického hnutí. Obří pouliční protesty se mísily s blokádami a okupacemi, zatímco mainstreamové strany se stále více a více posouvali k nenávisti vůči migrantům. Co je hnacím motorem tohoto nového hnutí?

Máme tu velmi polarizovanou a velmi zpolitizovanou situaci. Naše stará vláda - kombinace sociálních demokratů z SPD, liberálů z FDP, kteří se hlásí k volnému trhu, a Zelených - se rozpadla. A v nedávných parlamentních volbách hodně oslabily. Bohužel posílila konzervativní strana CDU/CSU a masivně také fašistická AfD. Všechny zavedené politické strany, s výjimkou levicové strany Die Linke, se v tématu imigrace posunuly doprava. Všechny používají protiimigrační rétoriku, dokonce i SPD a Zelení. To AfD mohutně podpořilo. Během několika let se z pravicově populistické strany s fašistickým křídlem stala přímo fašistickou stranou. Radikalizace AfD vedla k masivnímu nárůstu počtu antifašistických mobilizací. Vezměme si například Essen na západě Německa. Jedná se o velmi hustě osídlenou, dělnickou a migrantskou část země. Loni v červnu se ve městě konal protest asi 70 000 lidí proti konferenci strany AfD. A co víc, více jak 7000 lidí zablokovalo cestu k místu konání konference. Tato taktika zdržela delegáty a bylo to poprvé, kdy došlo k úspěšné blokádě konference AfD. V Essenu následovaly velké mobilizace v zimě. Přišly po zprávách, že se přední představitelé AfD setkávají s otevřenými fašisty, aby naplánovali masové deportace milionů migrantů a jejich potomků. Říkají tomu „reemigrace“.

Jaké síly se podílejí na protirasistickém hnutí?

Aufstehen Gegen Rassismus je sesterská organizace britské organizace Stand Up To Racism (a české organizace Společně proti rasismu a fašismu – pozn. redakce). V uplynulém desetiletí sehrála důležitou roli v protestech proti AfD. Dnes je také součástí širší kampaně s názvem Widersetzen, což znamená „postavit se na odpor“ i „sednout si“. Ten dvojsmysl je dobrý, protože říkáme, že se posadíme, abychom vzdorovali fašistům, a nenecháme je pochodovat nebo dojít na jejich stranické konference. Je to velké zastřešující hnutí, které sdružuje různé antifašistické skupiny. Když AfD svolala v lednu konferenci do Riesy, věděli jsme, že mobilizace proti ní bude náročná. Riesa je malé město v Sasku na východě země. Má méně než 30 000 obyvatel a v posledních zemských volbách volilo AfD téměř 40 procent lidí. Fašisté ve městě už dvakrát pořádali konference, ale tehdy jsme v reakci na ně dokázali zmobilizovat jen 500 až 1000 lidí. Tentokrát to bylo jiné, přestože jsme na zoganizování demonstrace měli jen šest týdnů. Klíčem ke změně byla masivní politizace studentů. Na univerzitách se v rámci příprav na blokádu konala velká antifašistická shromáždění. To pomohlo přesvědčit o strategii lidi v odborovém hnutí a v různých antifašistických sítích. V den blokády přijelo do Riesy více než 200 autobusů antifašistů z celé země. Našeho protestu se většinově účastnili mladí lidé a ženy. Blokáda začala v šest hodin ráno a lidé vystupovali přímo z nočních autobusů, aby zablokovali silnici. Byla to opravdu velmi militantní akce a na několik hodin zabránila delegátům AfD v příjezdu na konferenci. Do té doby byl antifašismus buď typu široké aliance, která se fašistům přímo nepostaví, nebo šlo o militantní skupiny, které jsou odhodlané, ale izolované. V Riese však šlo o militantní i masové hnutí. Je to o to důležitější, že město je venkovské, je baštou AfD a nachází se na východě země.

Jak se pravice a krajní pravice snaží využívat rasismus?

Po Riese Alice Weidelová, kandidátka AfD na německou kancléřku, převzala rétoriku fašistického křídla své strany. Začala otevřeně mluvit o „reemigraci“ a ukázala, že nemá problém s Bjornem Höcke, předním fašistou ve straně.

To vyvolalo ještě větší odezvu antifašistů. V Hamburku, velkém přístavním městě na severu Německa, protestovalo 17. ledna proti projevu Weidelové na radnici asi 18 000 lidí. Poté CDU vedená Friedrichem Merzem, tvrdým pravicovým neoliberálem a rasistou, připravila parlamentní návrh, který měl dále útočit na právo na azyl. Chce, aby stát deportoval lidi rychleji a s menšími možnostmi se proti deportaci ohradit. K posílení svých argumentů využil Merz několika útoků nožem, k nimž došlo v posledních týdnech, aby tím posílil protiimigrantské nálady. Zásadní je, že Merz prohlásil, že svůj návrh předloží, a pokud by mohl projít pouze s podporou poslanců AfD, tak budiž. To znamenalo konec údajné „protipožární stěny“, která měla zabránit tomu, aby se fašisté stali „normální stranou“. Merzovo rozhodnutí bylo vyvoláno rakouskými volbami, v nichž má krajní pravice sestavit koaliční vládu, a vítězstvím Donalda Trumpa ve Spojených státech. Tento krok však vyvolal vlnu odporu po celém Německu a vedl k novému kolu spontánních protestů a všude se demonstrovalo proti AfD a Merzovi, často se jedná o obrovské pochody. Byla jsem na berlínském protestu, kterého se zúčastnilo asi 250 000 lidí. Ve stejnou dobu pochodovalo 12 000 lidí v Bonnu. A o den dříve pochodovalo v Hamburku asi 80 tisíc lidí, ve Stuttgartu 45 tisíc a v Essenu 35 tisíc. V Berlíně se davy hrnuly k Říšskému sněmu a protestovaly u místního sídla CDU. Demonstrace svolaly odbory, klimatická skupina Fridays for Future, církve a politické strany. Lidé přicházeli s vlastnoručně vyrobenými cedulemi, aby vyjádřili svůj nesouhlas s AfD a možnou spoluprací s CDU. Atmosféra byla plná hněvu a rozčílení.

Řeší se nyní v antifašistickém hnutí otázky strategie?

Abychom AfD zastavili, musí široký pouliční protest zasáhnout přímo stranu. Vedení hnutí však tvoří síly, které doufají v posílení SPD a Zelených - a oslabení CDU. Proto Aufstehen Gegen Rassismus pracuje v rámci hnutí na tom, aby se spojila šíře a rozhodnost. Mnoho lidí se zapojuje jak do pouličních protestů, tak do bojovnějšího blokádního hnutí. Nevidí mezi nimi nutně rozdíl. Roste však pochopení, že ano, potřebujeme masy, abychom AfD zastavili, ale je také nutné se AfD postavit přímo. Protesty proti této straně na předvolebních mítincích a pouličních stáncích se nyní konaly všude.

A co souvislost mezi antifašismem a bojem za Palestinu?

Další podstatnou změnou je vztah antifašistického hnutí k této otázce. Některé z velkých demonstrací proti AfD v loňském roce byly velmi nepřátelské vůči solidaritě s Palestinou. Lidé, kteří tuto otázku nastolovali, byli na demonstraci slovně napadáni pro-sionisty. A v několika případech jimi byli dokonce fyzicky napadeni. To nám velmi ztížilo přesvědčování palestinských aktivistů, aby se připojili k antifašistickému hnutí. Ale například v Riese byli palestinští aktivisté otevřenou součástí protestu. Měli jsme stánek, kde vedle samolepek a plakátů s palestinskou solidaritou stály naše antifašistické materiály. A snadno jsme mohli sbírat podpisy pod kampaň proti německým dodávkám zbraní do Izraele. Změny jsou ze dvou klíčových důvodů. Za prvé, to, co se děje v přímo v Gaze, je tak otřesné, že lidé cítí potřebu se ozvat. Za druhé jsme my a další tvrdili, že musíme vytvořit širokou jednotnou frontu. Řekli jsme, že chceme zapojit odbory, ale také německé migranty. A abychom je oslovili, byla otázka palestinské solidarity klíčová. Palestina byla v uplynulém roce jedním z největších protestních hnutí v Německu a zpolitizovala mnoho mladých lidí. Nepotřebujeme společný postoj k Palestině na antifašistických demonstracích, ale palestinští aktivisté rozhodně musí být součástí antifašistického hnutí. Myslím, že skutečnost, že se Merzovi nepodařilo proměnit svůj parlamentní návrh v zákon, je sama o sobě produktem tohoto hnutí - i když hlasování bylo velmi těsné. Pomohli jsme rozdělit pravici a liberály. Je to znamení, že máme moc.

GARY SNYDER

PATRIK VÁGNER, HELENA VÁGNEROVÁ

8. května oslaví 95 let významný americký ekolog, lektor, buddhista, básník, esejista a jeden z představitelů „bítníků“ Gery Snyder.

Narodil se 8. května 1930 v San Franciscu. V mládí studoval antropologii a mytologii na portlandské Reed College. Pozdější studium japonštiny, čínštiny a zenu jej přivedlo do Japonska, kde strávil (s krátkými přestávkami) více než deset let v buddhistických klášterech Šokoku-ji a Daitoku-ji. Nezajímal se však jen o buddhismus, nýbrž i o šamanismus a přírodní kultury, což obohatilo jeho anarchistické odmítání centralistických způsobů vlády a dovedlo jej k vytvoření originální teorie života v soběstačném společenství. Sám si takový život vyzkoušel v 70. letech v komuně na japonském ostrově Suwa-no-se a později i v kalifornském společenství San Juan Ridge v pohoří Sierra Nevada.

V 50. letech se přidal k nastupující Beat generation a pomáhal formovat její vztah k ekologii, jeho díla jsou ovlivněna buddhismem, přírodními naukami a domorodými americkými kulturami. Jack Kerouac popsal zážitky s ním v knize Dharmoví tuláci, v níž je Gary Snyderem inspirována postava Japhyho Rydera.

Později pokračoval v sebevzdělávání, zajímala jej především geomorfologie a lesnictví a těmito oblastmi je do značné míry ovlivněna i jeho básnická a esejistická tvorba, v níž kritizuje destruktivní přístup k přírodě a nabízí východisko spočívající v návratu k původním principům a beztřídní společnosti. Jeho poezie často vychází z indiánských mýtů a přírody, jeho eseje se pohybují od anarchistických textů až po opěvování krás divočiny.

V roce 1985 se stal profesorem na kalifornské univerzitě v Davisu, kde ovlivnil nastupující generaci autorů, zabývajících se Dálným východem.

Za sbírku Želví ostrov obdržel v roce 1974 Pulitzerovu cenu, pozornost si podle nás ale zasluhují i další jeho díla, například básnické sbírky „Mýty a texty“ a „Tenhle okamžik“ nebo esejistické knihy „Místo v prostoru“ a „Praxe divočiny“.

A CO ČTEŠ TY?

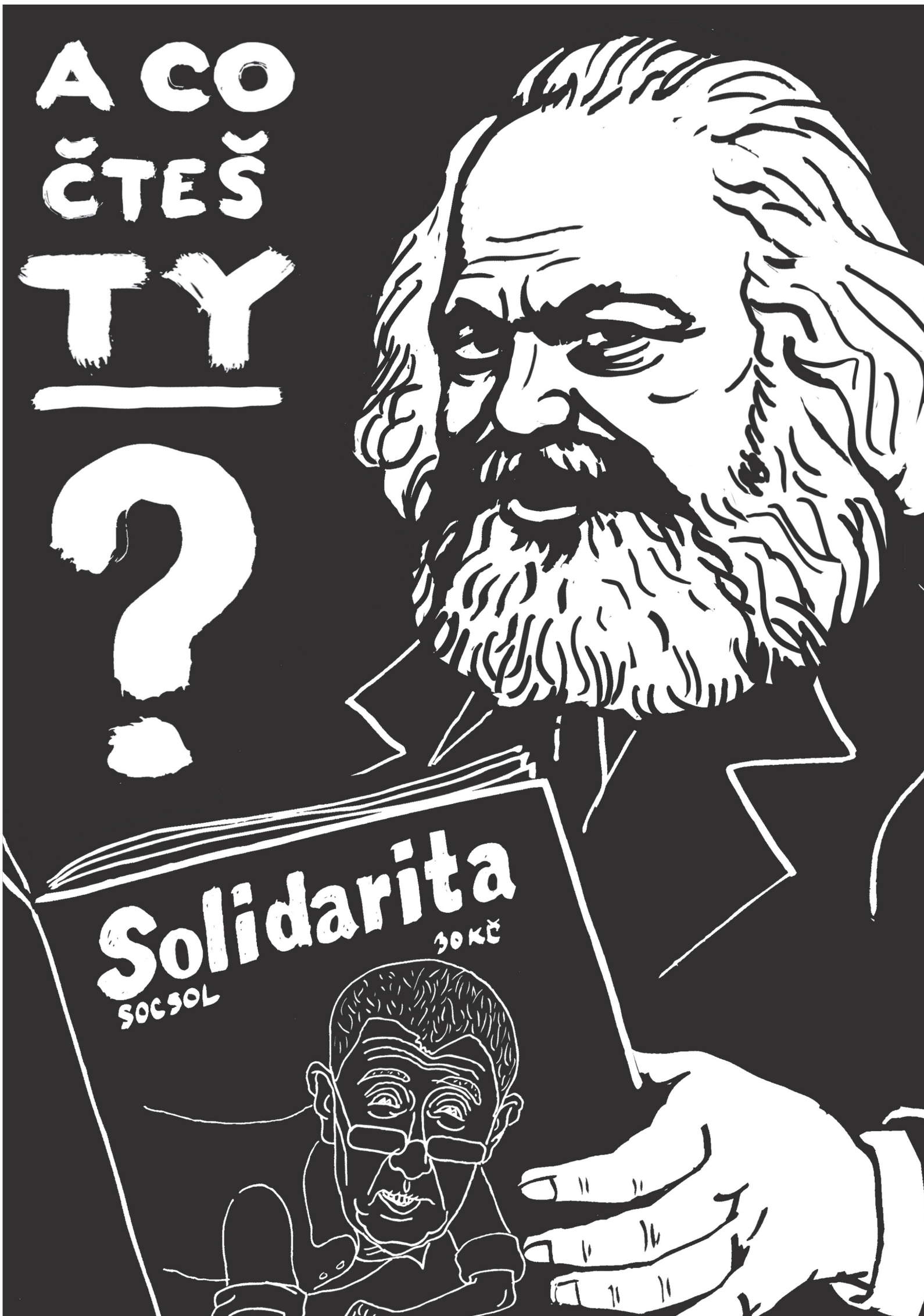

ZA ČÍM STOJÍME

PROTI IRACIONÁLNÍMU A ABSURDNÍMU SYSTÉMU

Globální kapitalismus je systém nerovností, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivé většině možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky, ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlaku.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku v ČSSR, SSSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv.státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námezdně pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespoléháme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systémové změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví neprivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace.

Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatství, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

PŘIDEJTE SE K NÁM

SOLIDARITA
VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA
WWW.SOCSOL.CZ

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370
Redakční e-mail: redakce@socsol.cz
Předplatitelský e-mail: predplatne@socsol.cz

ŠÉFREDAKTOR:
Martin Šaffek

REDAKČNÍ RADA
Jan Májíček, Markéta Juřicová,
Petr Dvořák, Pavel Šnajdr

SAZBA:
Martin Šaffek

KOREKTURY
Petr Dvořák, Markéta Juřicová

Vždy na straně pracujících!

Sledujte nás na sociálních sítích

- Kanál Solidarita na WhatsUpu
- Skupina Solidarita na Telegramu
- Stránka socsol na Facebooku
- Účet socsol.cz na Instagramu
- Pište na mail info@socsol.cz

Odebírejte mailový zpravodaj

Přidejte se k nám!